

บทที่ 5

กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องและข้อพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบของกฎหมายไทยในการให้ ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ถึงบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่าบทบัญญัติของกฎหมายไทยนี้มีความสัมพันธ์กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากน้อยเพียงใด และสามารถนำมาเทียบเคียงเพื่อใช้ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประการใดได้บ้าง ตลอดจนเป็นการศึกษาถึงรูปแบบของกฎหมายไทยที่จะต้องบัญญัติมาเพื่อให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันเป็นการอนุวัติการตามข้อตกลง TRIPs มาตรา 22 ถึง มาตรา 24 โดยพิจารณาจากบทบัญญัติของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs ดังกล่าว ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่มีอยู่ เพื่อหารูปแบบของกฎหมายที่มีความเหมาะสมในการให้ความคุ้มครอง ซึ่งจะต้องพิจารณาจากขอบเขตของพันธกรณีตามข้อตกลง TRIPs เป็นหลัก แล้วพิจารณาความเหมาะสมว่ากฎหมายไทยที่จะบัญญัติควรจะมีรูปแบบใดบ้าง ที่นอกจากจะสอดคล้องกับพันธกรณีดังกล่าวแล้ว จะต้องเอื้อต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการค้าของไทย ทั้งนี้ก็อาจจะศึกษาจากรูปแบบกฎหมายของประเทศต่างๆ ดังที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 4 ประกอบการพิจารณา

5.1 กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

5.1.1 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534

หากจะพิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของเครื่องหมายการค้าแล้ว นับได้ว่าน่าจะมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่นับว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเช่นเดียวกันกับในความเหมือนคล้ายในกรณีที่ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจจะใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อใช้แสดง หรือประกอบกับสินค้าอันอยู่ในความหมายอย่างเดียวกันกับเครื่องหมายการค้าก็ได้ เพียงแต่ในความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าของไทยนี้มีเพียงบางส่วนของบทบัญญัติในกฎหมายเครื่องหมาย

การค้าที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งสามารถแบ่งการศึกษาออกเป็นรายมาตราของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ดังนี้

1. มาตรา 7 (2) ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า เครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ (Distinctiveness) อันสามารถจดทะเบียนได้ (ตามมาตรา 6) จะต้องไม่เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ซึ่งจากบทบัญญัติแสดงให้เห็นว่า ชื่อทางภูมิศาสตร์ก็สามารถเป็นเครื่องหมายการค้าได้หากว่าไม่เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ซึ่งชื่อทางภูมิศาสตร์ดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นชื่อภูมิศาสตร์ตามมาตรา¹

1. ชื่อประเทศรวมทั้งเขตอิสระซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศ ชื่อกลุ่มประเทศที่รู้จักกันแพร่หลาย หรือชื่อภูมิศาสตร์
2. ชื่อทวีปหรืออนุทวีป
3. ชื่อมหาสมุทร
4. ชื่อเมืองหลวงของประเทศ
5. ชื่อทางภูมิศาสตร์อื่น ๆ เช่น ชื่อเมืองท่า จังหวัด อำเภอ ตำบล มณฑล เกาะ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล หรือทะเลสาบ ที่ประชาชนโดยทั่วไปรู้จัก

ทั้งนี้ชื่อทางภูมิศาสตร์ข้างต้น ให้หมายความรวมถึงชื่อย่อและคำที่ใช้เรียกขานทั่วไปโดยไม่จำกัดเฉพาะชื่อในทางราชการด้วย

ตามมาตรา¹ชื่อทางภูมิศาสตร์มีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเองดีพอสมควรอยู่ แต่ก็จำเป็นจะต้องวางข้อจำกัดการใช้ไว้บ้าง เพราะถ้าหากชื่อภูมิศาสตร์นั้นเกี่ยวข้องกับตัวสินค้าโดยตรงก็อาจจะเป็นการชี้นำถึงคุณสมบัติของสินค้านั้นได้ หรือในทางตรงกันข้ามชื่อภูมิศาสตร์นั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกับสินค้าโดยตรง แต่ประชาชนอาจจะสับสนหลงผิดว่าเกี่ยวข้องกับ เช่น เข้าใจว่าสินค้านั้นผลิตจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ดังนั้นชื่อทางภูมิศาสตร์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดดังกล่าว มีลักษณะเป็นการพรรณนาความเกี่ยวข้องของสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นหลักหรือเป็นการทำให้

¹ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2535) เรื่อง การกำหนดชื่อทางภูมิศาสตร์ตามมาตรา 7 (2) แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534

สืบสนหลงผิดเกี่ยวกับความเกี่ยวโยงระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น เพราะเป็นกฎเกณฑ์ที่ต้องห้ามอยู่ในกฎหมายของต่างประเทศ เช่น กฎหมายเครื่องหมายการค้าของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น²

หากพิจารณาจากหลักเกณฑ์การห้ามใช้ชื่อภูมิศาสตร์ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดเป็นเครื่องหมายการค้า ตามมาตรา 7 (2) ดังกล่าว ที่หากว่าเจ้าของสิทธิใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่มีได้อยู่ในหลักเกณฑ์ของการห้ามใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว ก็สามารถนำชื่อทางภูมิศาสตร์นี้เป็นเครื่องหมายการค้าได้แล้วนั้น ชื่อทางภูมิศาสตร์ตามมาตรา 7 (2) ของไทย มิได้มีนิยามศัพท์ไว้ว่ามีความหมายเป็นประการใด ซึ่งหากเปรียบเทียบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs ที่กำหนดนิยามศัพท์ไว้อย่างชัดเจนดังกล่าว บทบัญญัติเรื่องชื่อ ทางภูมิศาสตร์ ตามมาตรา 7 (2) ของไทย ไม่สามารถที่จะนำหลักเกณฑ์มาใช้เพื่อให้ครอบคลุมถึงลักษณะสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ “ เป็นสิ่งที่แสดงถึงที่มาของสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง ของประเทศสมาชิก ซึ่งแสดงที่มาเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อคุณภาพชื่อเสียง หรือลักษณะของสินค้า ” ได้ ดังนั้นความเกี่ยวข้องของมาตรา 7 (2) นี้ เมื่อเปรียบเทียบกับคำนิยามกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นเพียงว่าชื่อทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายของไทยไม่มีความเกี่ยวข้องกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่าใดนัก เพราะมิได้ให้รายละเอียดในการคุ้มครองสิทธิประเภทนี้ดังกล่าวดังเช่น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด กฎหมายไทยดังกล่าวเป็นเพียงการกำหนดหลักเกณฑ์อย่างกว้าง ๆ ถึงการมีลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้า หากว่ามีได้เป็นไปตามข้อห้าม ตามมาตรา 7 (2) โดยเฉพาะในส่วนชื่อของชื่อทางภูมิศาสตร์เท่านั้นมิได้กล่าวถึงรายละเอียดของเงื่อนไขต่าง ๆ ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวมาแล้ว จึงดูเหมือนกับว่าความเกี่ยวข้องระหว่างชื่อทางภูมิศาสตร์กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้เป็นเพียงแต่ว่าคล้ายกันในเรื่องของทั้งสองลักษณะนี้เท่านั้น

2. มาตรา 8 (11) วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า “ ห้ามมิให้รับจดทะเบียนเครื่องหมายที่เหมือนกับเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป หรือคล้ายกับเครื่องหมายดังกล่าว จนทำให้สาธารณชนสืบสนหลงผิดในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า เป็นเครื่องหมายการค้า ” ซึ่งหากจะพิจารณาแล้ว บทบัญญัติของกฎหมายในส่วนนี้ถือเป็นการป้องกันการจดทะเบียนเครื่องหมายใดที่มีลักษณะดังกล่าว และหากพิจารณาคำว่า “ เครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ” นี้ กฎหมายได้

² ชัชชัย สุขผลศิริ , คำอธิบายเครื่องหมายการค้า , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536) , หน้า 32-33 .

ให้ความหมายไว้ จึงเปิดให้หน่วยงานของรัฐหรือศาลกำหนดหลักเกณฑ์ได้ตามความเหมาะสม³ และประเด็นสำคัญของมาตรา 8 (11) นี้ ก็คือเครื่องหมายที่มีลักษณะดังกล่าว ซึ่งทำให้ “สาธารณชนสับสนหลงผิด” (Misllead the public) ในความเป็นเจ้าของในแหล่งกำเนิดของสินค้า

หากพิจารณาเปรียบเทียบถึงความเกี่ยวข้องระหว่าง มาตรา 8 (1) ที่เป็นการป้องกันการจดทะเบียนเครื่องหมายที่มีลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดดังกล่าวกับข้อตกลง TRIPs แล้ว พบว่าเป็นข้อตกลง TRIPs มาตรา 22 วรรค 2 (a) ก็มีบทบัญญัติในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเท็จ อันทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิด ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับบทบัญญัติของกฎหมายไทยมาตรา 8 (11) ดังกล่าว เพียงแต่ในกฎหมายไทยนี้เป็นบทบัญญัติที่ใช้เฉพาะในการป้องกัน เครื่องหมายลักษณะดังกล่าว โดยมีได้รับจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าเท่านั้น ซึ่งหากผู้ใช้เครื่องหมายลักษณะดังกล่าวประสงค์จะใช้เครื่องหมายประกอบกับสินค้าของตน โดยมีต้องการที่จะจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้า ก็สามารถที่จะทำได้ แตกต่างกับบทบัญญัติในข้อตกลง TRIPs ที่ระบุดังกล่าวห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันเป็นเท็จอย่างชัดเจน มิได้ห้ามเฉพาะการจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าดังเช่น มาตรา 8 (11) แต่อย่างใด

3. มาตรา 46 วรรค 2 เป็นบทบัญญัติที่ใช้คุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่แม้ไม่ได้จดทะเบียน แต่หากว่าบุคคลอื่นนำสินค้าดังกล่าวไป ลวงขาย ว่าเป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้น บทบัญญัติในส่วนนี้เป็นเรื่องของ การลวงขาย (Passing - off) แต่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ฯ ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “ ลวงขาย ” ไว้ ดังนั้นในบริบทของเรื่องเครื่องหมายการค้านี้จึงน่าจะหมายถึง การที่บุคคลหนึ่งใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นกับสินค้าของตน และเสนอขายในลักษณะที่ทำให้ผู้ซื้อสับสนหลงผิดว่าเป็นสินค้าของผู้อื่นเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่แท้จริง⁴

หากพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องระหว่างบทบัญญัติในมาตรา 46 วรรค 2 นี้ กับ ข้อตกลง TRIPs ดังกล่าวแล้ว จะมีส่วนที่คล้ายกับ มาตรา 22 วรรค 2 (a) ที่เป็นบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในการป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนหลงผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า ซึ่งกฎหมายไทยก็ได้มีบทบัญญัติในการคุ้มครองผู้บริโภคจากการ

³ อ้างแล้ว, หน้า 53 .

⁴ อ้างแล้ว, หน้า 107 .

ทำให้เกิดความสับสนหลงผิดในสินค้าหรือเป็นการลงขายสินค้าเช่นกัน ดังนั้น กฎหมายใน มาตรา 46 วรรค 2 ดังกล่าวนี้นี้ จึงเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับข้อตกลง TRIPs ในมาตรา 22 วรรค 2 (a) เพียงแต่ว่าไม่สามารถนำหลักเกณฑ์ของการลงขายตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าของไทย มาใช้กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs ได้ เพราะเป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ต่างประเภทกัน

4. มาตรา 4 วรรค 4 ในเรื่องเครื่องหมายรับรอง (Certification Mark) ตามที่เคยกล่าวมาแล้วใน บทที่ 1 ซึ่งเครื่องหมายรับรองตามมาตรา นี้ น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs มากที่สุด หากได้พิจารณารูปแบบของกฎเกณฑ์ที่ใช้คุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้ของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ใช้กฎเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายรับรอง เพื่อคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นในหากพิจารณาถึงคำนิยามของเครื่องหมายรับรองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ฯ ที่ได้กำหนดขอบเขตของการรับรองไว้อย่างกว้าง ๆ เช่น รับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณสมบัติอื่นใดของสินค้า ก็อาจเป็นลักษณะที่ว่ามีองค์กรใดองค์กรหนึ่งในแต่ละพื้นที่หรือชุมชน (โดยเฉพาะในชุมชนที่มีสินค้าที่ใช้ชื่อของชุมชนประกอบไปกับสินค้า) ที่จัดตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การรับรองเกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะเด่น และมีความเฉพาะตัวของสินค้าภายในชุมชนนั้น ๆ เช่น ในกรณีของวิธีการผลิต ซึ่งสินค้าของแต่ละชุมชนก็อาจมีวิธีการผลิตสินค้าที่แตกต่างกันไป โดยที่วิธีการผลิตสินค้าของชุมชน ก็มีการใช้สูตรลับที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน หรือ ในชุมชนที่มีกรรมวิธีการผลิตสินค้าที่เป็นการสืบทอดลักษณะเด่น ซึ่งในวิธีการผลิตสามารถนำมาใช้เชื่อมโยงกับส่วนประกอบของสินค้าได้ในกรณีที่ว่าวิธีการผลิตหรือกรรมวิธีการในการผลิตนี้ใช้ส่วนประกอบที่ได้รับการรับรองว่าสินค้ามีส่วนประกอบที่มีลักษณะเฉพาะก็ได้ ในส่วนของคุณภาพสินค้าก็สามารถที่จะให้มีการรับรองได้โดยองค์กรดังกล่าวเช่นกัน ซึ่งในกรณีของของสินค้าที่ใช้ชื่อของชุมชนหรือชื่อทางภูมิศาสตร์นี้ ก็มักจะเป็นสินค้าอันมีเอกลักษณ์ในตัวสินค้าเอง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของสินค้าอยู่แล้ว ดังนั้นการรับรองในส่วนของคุณภาพของสินค้า ก็มีความเกี่ยวข้องกับชื่อทางภูมิศาสตร์ด้วย และท้ายสุด การรับรองในแหล่งกำเนิดของสินค้า ก็มีความเกี่ยวข้องและเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชื่อทางภูมิศาสตร์ โดยที่ชุมชนที่เวลานั้นนอกจากจะให้การรับรองสินค้า โดยกำหนดคุณลักษณะของชุมชนขึ้นมาแล้วก็จะอาจจะระบุเงื่อนไขของการรับรองเพิ่มเติมอีกว่า สินค้าดังกล่าวมีที่มา หรือมีแหล่งกำเนิดมาจากชุมชนดังกล่าวโดยอาจจะระบุชื่อของชุมชนอันเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้าประกอบไปกับสินค้าของชุมชนนั้น ๆ ได้

แต่ทั้งนี้ การรับรองในคุณลักษณะดังกล่าวของสินค้าขององค์กรดังกล่าวที่จะใช้เป็นเครื่องหมายรับรองนั้น ตามมาตรา 81⁵ เครื่องหมายรับรองที่พึงรับจดทะเบียนได้จะต้องมีลักษณะอย่างกฏหมายกำหนดไว้สำหรับเครื่องหมายการค้าที่พึงรับจดทะเบียนด้วย เพราะมาตรา 81 กำหนดไว้ว่าให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้ามาใช้บังคับแก่เครื่องหมายรับรองโดยอนุโลม เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ดังนั้นเครื่องหมายรับรองที่พึงรับจดทะเบียนได้จึงต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ⁶

1. มีลักษณะบ่งเฉพาะ กล่าวคือทำให้ประชาชนหรือผู้ใช้สินค้าหรือบริการเห็นได้ว่าเครื่องหมายรับรองนั้น แตกต่างจากเครื่องหมายรับรองอื่น
2. ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย
3. ไม่เป็นเครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายรับรอง ที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้ว

ดังนั้นหากว่าเครื่องหมายรับรองที่องค์กรดังกล่าวได้รับรองเกี่ยวกับวิธีการผลิต ส่วนประกอบ คุณภาพ แหล่งกำเนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้า แล้วเครื่องหมายดังกล่าวมีลักษณะที่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายรับรองนี้ก็สามารได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายได้ และสามารถขยายในส่วนของการจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองนี้ไปสู่การคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์ได้เช่นกัน

แต่หากพิจารณาถึงขอบเขตของการรับรองดังกล่าว ในเครื่องหมายรับรองตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า ฯ เปรียบเทียบกับ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามหลักเกณฑ์ TRIPs แล้ว จะพบว่าเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายไทย มีรูปแบบในการรับรองเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ค่อนข้างกว้าง ซึ่งสินค้าหรือบริการดังกล่าวหากเป็นไปตามรูปแบบของการรับรองตามกฎหมายดังกล่าว ก็สามารที่จะได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติของเครื่องหมายรับรองได้แต่ในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หากพิจารณาจากคำนิยามของมาตรา 22 วรรคแรก ของ TRIPs ซึ่งรายละเอียดที่เป็นเงื่อนไขของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ค่อนข้างมาก คือ นอกจากจะต้องแสดงที่มาของสินค้าที่มีแหล่ง

⁵ มาตรา 81 บัญญัติว่า “ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในหมวดนี้ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้ามาใช้บังคับแก่เครื่องหมายรับรองโดยอนุโลม ”

⁶ อ้างแล้ว., หน้า 161 .

กำเนิดในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งแล้ว สินค้าดังกล่าวต้องแสดงที่มาอันเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อ คุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะของสินค้าด้วย ในขณะที่เครื่องหมายรับรองตามกฎหมายไทยที่แม้ว่าจะมีการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าดังกล่าว แต่ก็ไม่สามารถครอบคลุมถึงหลักเกณฑ์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเงื่อนไขต่าง ๆ ของการคุ้มครองจะต้องมีความเชื่อมโยงอันแสดงที่มาระหว่างสินค้าจากแหล่งกำเนิดของภูมิศาสตร์กับคุณภาพ ความมีชื่อเสียง หรือ ลักษณะของสินค้า ซึ่งจากที่กล่าวคือ รูปแบบการรับรองตาม มาตรา 4 วรรค 4 ที่มีขอบเขตการรับรองคุณลักษณะต่าง ๆ ค่อนข้างกว้าง หากจะทำให้เครื่องหมายรับรองของไทยมีความสอดคล้องกับบทบัญญัติในข้อตกลง TRIPs นั้น ก็อาจจะขยายในส่วนของการรับรองคุณสมบัติอื่นของสินค้า ให้มีผลไปสู่การรับรองในชื่อเสียงหรือความมีชื่อเสียงของสินค้า ตามหลักเกณฑ์ของข้อตกลง TRIPs ได้ และนอกจากนี้คงจะต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติของข้อตกลง TRIPs ดังกล่าว ที่เป็นพันธกรณีด้วยว่า บทบัญญัติในข้อใดที่ต้องให้สมาชิกนำไปบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์ภายในประเทศและมาตรา 22 วรรคแรก ของข้อตกลง TRIPs นี้ มีความจำเป็นและความเหมาะสมประการใดที่จำต้องบัญญัติหลักเกณฑ์ให้สอดคล้องกับค่านิยมนี้

5. มาตรา 4 วรรค 5 ในเรื่องเครื่องหมายร่วม (Collective Mark) ตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 เช่นเดียวกันกับเครื่องหมายรับรอง ซึ่งนับได้ว่าเครื่องหมายร่วม ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ฯ นี้ ก็มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs เช่นกัน ในกรณีที่กลุ่มหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งใช้เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการกับสินค้าหรือบริการขององค์กรตน โดยที่องค์กรดังกล่าวที่อาจเป็นชุมชนหรือหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้า อันมีลักษณะเฉพาะตัวหรือผลิตสินค้าที่มีที่มาจากแหล่งทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมในชุมชน ซึ่งสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับสินค้าในชุมชนดังกล่าวได้ในระดับหนึ่งจากที่ได้กล่าวมาแล้ว และเมื่อพิจารณาจากค่านิยมของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามมาตรา 2 วรรคแรก ของ TRIPs แล้ว สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจจะมีที่มาจากชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่ได้มีการรวมกลุ่มกันและกำหนดเครื่องหมายร่วมที่ใช้กันภายในชุมชนก็ได้ เพียงแต่ว่าชุมชนที่ใช้เครื่องหมายร่วมในการผลิตและจำหน่ายสินค้านี้ อาจต้องมีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าหรือส่งเสริมในลักษณะเด่นของสินค้าดังกล่าว เพื่อให้สินค้าจากชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ดังนั้นในส่วน of เครื่องหมายร่วมตาม มาตรา 4 วรรค 5 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ฯ นี้ นับได้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs อยู่บ้าง แต่ทั้งนี้การใช้เครื่องหมายร่วมตามกฎหมายไทย จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพ ชื่อเสียง ของสินค้าในชุมชน ให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้างต่อไป

จากการศึกษาถึงความเกี่ยวข้องของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ๗ กับบทบัญญัติตามข้อตกลง TRIPs ในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว พบว่ามาตรา 7 (2) ในหลักเกณฑ์อย่างกว้างๆ ถึงการมีลักษณะบ่งเฉพาะส่วนหนึ่งของเครื่องหมายการค้าในชื่อทางภูมิศาสตร์เท่านั้น มิได้กล่าวถึงรายละเอียดในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด ในมาตรา 8 (11) เรื่องการห้ามจดทะเบียนเครื่องหมายที่มีชื่อเสียง หรือคล้ายกับเครื่องหมายดังกล่าว จนทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดสินค้า ที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเท็จ อันทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิด มาตรา 22 วรรค 2 (a) ของ TRIPs เพียงแต่มาตรา 8 (11) ดังกล่าว มิได้เป็นการห้ามการใช้ในลักษณะที่เป็นการทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดอย่างชัดเจน เหมือนกับข้อตกลง TRIPs ในมาตรา 46 วรรค 2 เรื่องการป้องกันการลวงขาย ซึ่งตาม TRIPs ในมาตรา 22 วรรค 2 (a) ดังกล่าว ก็มีลักษณะของการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสาธารณชนจากการลวงขายสินค้าเช่นกัน ส่วนมาตรา 4 วรรค 4 ในเรื่องเครื่องหมายรับรองนี้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับบทบัญญัติใน TRIPs เพียงแต่อาจจะต้องมีการขยายการรับรองคุณสมบัติอื่นของสินค้า ให้มีผลไปสู่การรับรองในชื่อเสียงของสินค้า ให้สอดคล้องกับมาตรา 22 วรรคแรก (ที่เป็นคำนิยามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) ของ TRIPs ได้ และสุดท้ายในมาตรา 4 วรรค 5 เรื่องเครื่องหมายร่วมที่นับว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับ TRIPs อยู่บ้างในกรณีที่มีการรวมกลุ่มกันของผู้ผลิตสินค้า (ที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) ในชุมชน และได้กำหนดเครื่องหมายร่วมของกลุ่มผู้ผลิตสินค้านี้ แต่ในกรณีเครื่องหมายร่วมนี้ อาจต้องมีการพัฒนาคุณภาพ หรือส่งเสริมลักษณะเด่นของสินค้าในกลุ่มผู้ผลิตดังกล่าว ให้มีชื่อเสียงอันเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคต่อไป

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัตินี้แล้วจะเห็นว่า ภายใต้อาณัติของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ๗ แล้วจะเห็นว่า กฎหมายไทยในส่วนนี้ก็มีบทบัญญัติบางส่วนที่สามารถใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs ได้ โดยบทบัญญัติส่วนใหญ่จะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจากการสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้า หรือคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกลวงขาย ตามมาตรา 22 วรรค 2 (a) ของบทบัญญัติข้อตกลง TRIPs มีเพียงบางส่วนของบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองผู้ผลิตจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามมาตรา 22 วรรค 2 (b) ซึ่งมีได้ให้การคุ้มครองโดยกฎหมายเฉพาะ หรือให้การคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง แต่อย่างไรก็ตามมีบทบัญญัติภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้านี้ ที่มีรูปแบบที่ค่อนข้างจะสอดคล้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs คือ ในเรื่องเครื่องหมายรับรองและเครื่องหมายร่วม โดยที่อาจมีการพัฒนารูปแบบของกฎหมาย หรือเพิ่มรายละเอียดเพื่อให้เป็นไปตามนิยามศัพท์ในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ส่วนในมาตรา 7 (2) ของกฎหมายเครื่องหมายการค้าที่มีการกล่าวถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ นั้น บทบัญญัตินี้เป็นแต่เพียงการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้า มิได้กล่าวถึงรายละเอียดที่ใช้ในการคุ้มครอง

ชื่อทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด และมีได้ให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง ดังนั้นพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ฯ นี้ มีเพียงการคุ้มครองผู้บริโภคจากการสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้าเท่านั้น ส่วนบทบัญญัติอื่นก็จะต้องมีการเพิ่มเติม พัฒนารูปแบบของกฎหมายให้สอดคล้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs ซึ่งไม่สามารถครอบคลุมในส่วนอื่น ๆ ของข้อตกลง TRIPs ในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ทั้งหมด

5.1.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522

หากจะพิจารณาถึงกรณีที่ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเรื่องของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวมาแล้ว กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคก็ไม่น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย แต่หากพิจารณาจากเนื้อหาของบทบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วนั้น ก็มีส่วนที่กล่าวถึงการคุ้มครองผู้บริโภคด้วยกันเช่นกันและโดยหลักเกณฑ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายไทยนี้ ก็เพื่อกำหนดสิทธิของผู้บริโภคในการได้รับความคุ้มครองจากการเอาเปรียบของผู้ประกอบการ ซึ่งประเด็นในเรื่องของการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างกว้าง ๆ ภายใต้ข้อตกลง TRIPs ก็มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นกัน ตามมาตรา 22 วรรค (a) ที่เป็นการป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า การศึกษาถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคนี้ ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้น

ในส่วนแรกของกฎหมายที่จะศึกษาก็คือนิยามศัพท์ต่าง ๆ ตามมาตรา 3 ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก่อนที่จะพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายนี้ในส่วนต่อไป ดังนี้

“ สินค้า ” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย

“ ผู้บริโภค ” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบการ และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบการเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วย

“ ผู้ประกอบการ ” หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายหรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการ และหมายความรวมถึงผู้ประกอบการโฆษณาด้วย

“ ข้อความ ” หมายความว่ารวมถึงการกระทำที่ปรากฏด้วยตัวอักษร ภาพ ภาพยนตร์ แสง เสียง เครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใด ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้

“ โฆษณา ” หมายความว่าถึงกระทำการไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

“ สื่อโฆษณา ” หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา เช่น หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท หรือป้าย

“ ฉลาก ” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ กระจกหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏข้อความเกี่ยวกับสินค้าซึ่งแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรกหรือรวมไว้กับสินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า และหมายความรวมถึงเอกสาร

มาตรา 22 บัญญัติข้อห้ามที่ใช้ควบคุมข้อความในการโฆษณา ที่มีลักษณะเป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ไม่ว่าข้อความนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้า ....

ซึ่งข้อความที่ถือว่าเป็นข้อความไม่เป็นธรรม มีอยู่ 5 อนุมาตรา แต่จะพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ

(1) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง

(2) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือส่งหนังสือใด อันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริงหรือไม่ก็ตาม

ตามมาตรา 22 (1) ดังกล่าว ข้อความเช่นนี้เป็นข้อความที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคอย่างยิ่ง แต่ต้องอาศัยการพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป ซึ่งแนวที่ใช้พิจารณาว่าโฆษณาใดเป็นโฆษณาเท็จหรือโฆษณาหลวง ได้แก่ แนวที่ถือว่าโฆษณาลวงคือ โฆษณาที่แสดงข้อความแตกต่างจากความจริงและผลแห่งการแสดงผลเช่นนั้น ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคหันเหไปในทางที่ข้อความนั้นมุ่งหมาย ข้อความที่แสดงนั้นอาจเป็นเท็จหรือหลวงอยู่ในตัวเองหรือแม้ไม่มีสิ่งแสดงว่าน่าจะเท็จ แต่ความหมายที่ผู้รับรู้ข้อความนั้นเข้าใจอาจเป็นเท็จ ก็ถือว่าเป็นการลวงได้⁷ แต่

⁷ สุขุม สุภนิศย์ , ถ้อยอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , พิมพ์ครั้งที่ 2 , 2536) หน้า 159 - 160 .

ถ้าข้อความนั้นเป็นข้อความที่บุคคลส่งไปสามารถรู้ได้ว่า เป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ก็ไม่อาจเป็นข้อความที่ต้องห้าม⁸

ข้อความโฆษณาที่ต้องห้ามตาม (2) นี้ ไม่ถึงขนาดเป็นเท็จและกำหนดให้ผู้โฆษณามีโอกาสพิสูจน์ความเป็นจริงของรายงานทางวิชาการ ผลการวิจัย สถิติ การรับรองของสถาบันหรือบุคคลอื่นใดให้ปรากฏแก่คณะกรรมการด้านโฆษณาได้ หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงตามที่อ้างให้คณะกรรมการออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 ที่เป็นวิธีการที่จะดำเนินการต่อการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งมีอยู่หลายวิธี⁹ ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงแต่ละกรณีว่าสมควรใช้วิธีใด¹⁰

บทกำหนดของมาตรา 22 นี้ มีเฉพาะ (3) ถึง (5) เท่านั้น ((1) และ (4) ไม่มีบทกำหนดโทษ) โดยที่มาตรา 44 กำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท ส่วนมาตรา 49 เป็นบทกำหนดโทษสำหรับผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา ซึ่งสั่งตามมาตรา 27 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในมาตรา 22 ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนี้ ถึงความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs แล้ว มาตรา 22 ดังกล่าวนี้นี้เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจากการใช้ข้อความในการโฆษณาของผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าดังกล่าว มาตรา 22 วรรค 2 (a) ของข้อตกลง TRIPs ก็ได้มีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองผู้บริโภคจากการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนหลง

⁸ “กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ” เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายสาธารณสุขและนิติเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 4 , หน้า 275 .

⁹ วิธีการดังกล่าวบัญญัติไว้ภายใต้มาตรา 27 คือ

- (1) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา
- (2) ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา
- (3) ห้ามการโฆษณาหรือห้ามวิธีการนั้นในการโฆษณา
- (4) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนด

¹⁰ อ้างแล้ว., หน้า 167-168 .

ผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้าเช่นกัน . โดยที่มาตรา 22 ดังกล่าว ของกฎหมายไทยมีขอบเขตการคุ้มครองค่อนข้างกว้าง ที่นอกจากเกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิดแล้ว ยังมีในส่วนของ สภาพคุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าอีกด้วย ซึ่งวิธีการที่ใช้คุ้มครองในบทบัญญัติรับรองนี้มีความต่างกันที่ว่า ตามกฎหมายไทยเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคโดยการควบคุมการโฆษณาของผู้ประกอบธุรกิจที่ห้ามใช้ข้อความ “ ที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ” หรือ “ อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ” ในลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าว ส่วนตามข้อตกลง TRIPs นั้น ก็เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นกัน เพียงแต่เป็นมาตรการในการป้องกันมากกว่าที่จะเป็นการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยวิธีใด ๆ .... ซึ่งการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยวิธีใด ๆ ที่ว่านี้ มีความหมายที่กว้างมากซึ่งอาจรวมไปถึงการป้องกันข้อความในการโฆษณาตามบทบัญญัติในกฎหมายไทยก็ได้ ดังนั้นมาตรการในการป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตาม TRIPs จึงมีขอบเขตที่กว้างกว่ามาตรา 22 ของกฎหมายไทย

ในมาตรา 31 เป็นการกำหนดข้อความในฉลากของสินค้าที่จำต้องมีการควบคุมฉลาก ซึ่งฉลากดังกล่าวต้องมีลักษณะดังนี้

- (1) ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริง และไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า
- (2) ต้องระบุข้อความอันจำเป็น ซึ่งหากมิได้กล่าวเช่นนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค กำหนดมาตรา 31 ไว้เพื่อเป็นขอบเขตกว้าง ๆ และคณะกรรมการว่าด้วยฉลากอาจกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับฉลากสินค้าได้ตามแต่จะเห็นสมควร โดยให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและเรื่องคำเตือน หรือวิธีใช้สินค้าที่อาจเป็นอันตรายก็อาจถูกหยิบขึ้นมาเป็นข้อกำหนดข้อหนึ่งโดยชัดแล้วก็ได้ในอนาคต¹¹

ข้อพึงสังเกตในมาตรา 31 นี้ คือ เพียงแต่กำหนดไว้ว่าสินค้าชนิดใดเป็นสินค้าที่จำต้องมีการควบคุมฉลาก กล่าวคือ ต้องการควบคุมสินค้าที่ปิดฉลากอยู่แล้วให้ใช้ข้อความให้ถูกต้อง แต่มิได้กล่าวว่าผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องปิดฉลากไว้ที่สินค้า หากสินค้าชนิดนั้นอาจเป็นอันตรายเนื่องจากการใช้ไม่ถูกต้องตามวิธี จะแปลบทบัญญัติมาตรา 31 (2) ที่ให้ระบุข้อความอันจำเป็น ซึ่งหากมิได้กล่าวเช่นนั้น จะทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าให้หมายความรวมถึงฉลาก

¹¹ อ้างแล้ว., หน้า 167-168 .

ที่แสดงวิธีใช้สินค้าหรือเตือนให้ใช้ความระมัดระวังในเวลาใช้เพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายจากการใช้ คงจะไม่ตรงตามข้อความที่บัญญัติไว้เท่าใดนัก¹²

มาตรการบังคับใช้ของมาตรา 31 นี้ มาตรา 33 บัญญัติว่าเป็นอำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยฉลากที่เห็นว่าฉลากใดไม่เป็นไปตามมาตรา 31 ก็สามารรถสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเลิกใช้ฉลากดังกล่าว หรือดำเนินการแก้ไขฉลากนั้นให้ถูกต้องได้

ในส่วนของบทบัญญัติตามมาตรา 31 นี้ หากพิจารณาในความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตาม TRIPs แล้ว บทบัญญัติในมาตรา 31 นี้มีวัตถุประสงค์หลักในการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจที่ใช้ฉลากของสินค้ากับสินค้าของผู้ประกอบการที่ได้วางจำหน่ายสินค้าในตลาด และเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคมิให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า อันเนื่องมาจากการใช้ฉลากในสินค้าของผู้ประกอบการดังกล่าวด้วย ซึ่งตาม TRIPs ข้อ 22 วรรค 2 (a) ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในลักษณะของการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นกัน เพียงแต่ว่าในส่วนของการตกลง TRIPs เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจากการหลงผิดเกี่ยวกับเขตทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงของสินค้า ส่วนมาตรา 31 ของไทยนี้ กล่าวถึงบทบังคับให้ผู้ประกอบการต้องระบุข้อความอันจำเป็นไว้ในฉลาก* เพื่อป้องกันมิให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า ดังนั้นในมาตรา 31 นี้ จึงมีความเกี่ยวพันกันกับ TRIPs เฉพาะในการคุ้มครองผู้บริโภคเท่านั้น แต่รายละเอียดของการคุ้มครองมีความแตกต่างกันดังกล่าวมาแล้ว

จากเนื้อหาในบทบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าว ที่เป็นข้อห้ามเกี่ยวกับข้อความต่าง ๆ ที่ใช้ในการโฆษณา ตลอดจนข้อบทบัญญัติที่ใช้ในการควบคุมฉลากของสินค้านั้น มิได้มีการกำหนดถึงมาตรการที่ใช้บังคับสำหรับผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาหรือหนทางในการป้องกันผู้ละเมิดบทบัญญัตินี้ดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งมาตรการที่ใช้บังคับดังกล่าว ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 40 ที่กำหนดให้มีสมาคมผู้บริโภคหรือสมาคมที่มีวัตถุประสงค์

¹² อ้างแล้ว., , หน้า 203 .

* ในการบังคับให้ผู้ประกอบการระบุข้อความอันจำเป็นไว้ในฉลากนี้ หากพิจารณาถึงกรณีที่มีการใช้ข้อความในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประกอบกับฉลากนี้ อาจไม่มีความจำเป็นก็ได้ หากว่าเจ้าของหรือผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่ประสงค์ที่จะระบุสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในฉลาก เช่น ผู้ผลิตไส้กรอกจากภาคอีสาน ผลิตไส้กรอกดังกล่าวออกจำหน่ายแต่มิได้ใช้ชื่อว่า ไส้กรอกอีสาน ประกอบกับไส้กรอกที่ตนผลิตก็น่าจะทำได้ เพราะมิได้ทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดในฉลากแต่อย่างใด

ในการคุ้มครองผู้บริโภค หรือต่อต้านการแข่งขันไม่เป็นธรรมทางการค้า มีสิทธิ์ฟ้องคดีแพ่งหรือคดีอาญาแทนผู้บริโภคได้

สมาคมดังกล่าวนี้ ตามความเป็นจริงยังไม่มีสมาคมเพื่อผู้บริโภคร้องขอให้คณะกรรมการรับรอง (ในขณะนี้ปัจจุบัน) เป็นไปได้ว่าการรวมตัวขึ้นเป็นสมาคมเพื่อการคุ้มครองปกป้องสิทธิของผู้บริโภคนี้ยังมีวงจำกัด และยิ่งกว่านั้นปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ เรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสมาคมหากสมาคมไม่มีรายได้โดยทางอื่น นอกจากเงินอุดหนุนของสมาชิกแล้ว การดำเนินการเพื่อผู้บริโภคโดยทั่วไปนั้น คงจะเป็นไปได้ไม่มากนัก¹³

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาของมาตรา 40 ดังกล่าว จะพบว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs อย่างมากโดยที่บทบัญญัติในมาตรา 40 นี้เป็นเรื่องของการส่งเสริมให้มีการคุ้มครองทั้งผู้บริโภค ตลอดจนต่อต้านการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมทางการค้า โดยการจัดตั้งเป็นสมาคมและสามารถดำเนินการฟ้องคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคดังกล่าวมาแล้วได้ ซึ่งโดยวัตถุประสงค์หลักของมาตรา 22 และข้อตกลง TRIPs ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ ก็คือ การคุ้มครองผู้บริโภคและการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมเช่นกัน เพียงแต่ว่าในบทบัญญัติของกฎหมายไทยนี้ มีแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวที่เป็นรูปเป็นร่างแล้ว โดยสามารถจัดตั้งเป็นสมาคมได้ ดังนั้นมาตรา 40 นี้ จึงน่าจะครอบคลุมในส่วนของมาตรา 22 วรรค 2 (a) (b) ตามข้อตกลง TRIPs ได้

จากการศึกษาถึงความเกี่ยวข้องของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 กับบทบัญญัติในข้อตกลง TRIPs ในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วพบว่า กฎหมายไทยดังกล่าว ก็มีบางบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs ในมาตรา 22 ที่ใช้ควบคุมข้อความต่าง ๆ ในการโฆษณา ในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวมดังกล่าว และในมาตรา 31 ที่เป็นการควบคุมฉลากให้ตรงต่อความเป็นจริง และไม่มีข้อความที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าตลอดจนต้องระบุข้อความที่จำเป็นเพื่อมิให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดในสาระสำคัญของสินค้านั้น บทบัญญัติทั้งสองมาตราของไทย โดยสาระสำคัญของการควบคุมการใช้ต่าง ๆ นี้ หากจะเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของข้อตกลง TRIPs แล้ว กฎหมายไทยดังกล่าวนี้ เป็นเพียงการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสาธารณชนจากการสับสนหลงผิดในสินค้า หรือแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า ตามมาตรา 22 วรรค 2 (a)

¹³ อ้างแล้ว, หน้า 220 .

ของข้อตกลง TRIPs นี้เท่านั้น มิได้บัญญัติถึงลักษณะใด ๆ หรือเป็นการคุ้มครองในส่วนอื่น ๆ ของ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs แต่อย่างใด แต่หากพิจารณาถึงมาตรา 40 ของ กฎหมายไทยนี้แล้ว ที่มาตรา 40 ได้กำหนดให้มีสมาคม เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคหรือต่อต้านการ แข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าแล้ว น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับข้อตกลง TRIPs มาตรา 22 วรรค 2 (a) และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง (b) ที่ใช้ในการควบคุมการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า หรือเป็น การคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าซึ่งในกฎหมายไทย ในส่วนนี้หากมีการปรับปรุงรูปแบบโดยการกำหนด ให้มีการคุ้มครองสินค้าที่มีลักษณะของแต่ละชุมชน และกำหนดขั้นตอนการคุ้มครองให้เป็นรูป ธรรมขึ้น กฎหมายไทยในส่วนนี้ก็อาจครอบคลุมไปถึงมาตรา 22 วรรค 2 ของข้อตกลง TRIPs นี้ได้

5.1.3 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522

อาจจะกล่าวได้ว่าโดยเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้มีหลักการควบคุมอาหาร เพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัย สุขลักษณะอาหาร ตลอดจนเศรษฐกิจ ที่ป้องกันมิให้ผู้บริโภคถูกหลอกลวงในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น ชนิดของอาหาร ส่วนประกอบของอาหาร ปริมาณอาหาร หรือลักษณะ พิเศษอย่างอื่น หรือในเรื่องสถานที่ผลิต หรือประเทศที่ผลิตเป็นต้น¹⁴ มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งต่อพระ ราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งมีความเกี่ยวข้องต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในฐานะที่สิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์เป็นเรื่องของการคุ้มครองสินค้า ที่โดยมากจะเป็นอาหารที่มีลักษณะเฉพาะ และโดยพื้น ฐานของพระราชบัญญัติอาหารฯ นี้ก็มีบทบัญญัติที่ใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภค จากการซื้อสินค้า (อาหาร) เช่นเดียวกับบทบัญญัติของข้อตกลง TRIPs ที่มีหลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้บริโภคเช่นกัน ซึ่งในการศึกษาพระราชบัญญัติอาหารฯ นี้ ก็จะเป็นการศึกษาเฉพาะบทบัญญัติของ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลง TRIPs ในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เท่านั้น

มาตรา 4 ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า อาหาร ไว้ว่า ของกินหรือเครื่องสำอางชีวิต อัน ได้แก่

(1) วัตถุที่คนกิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือในรูปลักษณะใด ๆ แต่ไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น แล้วแต่กรณี

¹⁴ นฤมล โกมลเสวิน , กฎหมายเกี่ยวกับอาหาร “ เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายสาธารณสุข และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ” หน้าที่ 6, หน้า 388 .

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึงวัตถุดิบอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส

จะเห็นได้ว่าอาหารในทางกฎหมาย จะต้องรวมถึงวัตถุดิบทุกชนิดที่ใช้รับประทานหรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร ตลอดจนวัตถุดิบที่มีความมุ่งหมายจะใช้เป็นส่วนผสมในอาหารด้วย ยกเว้นวัตถุดิบที่เป็นยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การควบคุมอาหารนั้นได้ผลในการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่¹⁵ ซึ่งในการศึกษาถึงนิยามของคำว่าอาหารนี้ก็จะเป็นการนำเข้าสู่เนื้อหาของพระราชบัญญัติที่ใช้ในการควบคุมหรือคุ้มครองอาหารในลักษณะใดบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบัญญัติที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตาม TRIPs ดังกล่าว

ในการควบคุมการจำหน่ายอาหารนั้น มาตรา 25 (2) ได้บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย ซึ่งอาหารปลอม ซึ่งคำว่าอาหารปลอมนั้น มาตรา 27 ได้กำหนดลักษณะของอาหารปลอมไว้¹⁶ โดยที่อาหารปลอมในที่นี้กฎหมายไทยบัญญัติการคุ้มครองไว้กว้างมาก คือเป็นการคุ้มครองทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคจากการผลิตหรือจำหน่าย ฯลฯ ซึ่งอาหารปลอมโดยมิได้ระบุถึงรายละเอียดในการคุ้มครองในบทบัญญัติแต่อย่างใด

ตามข้อตกลง TRIPs มาตรา 22 วรรค 2 ก็เป็นบทบัญญัติที่ใช้คุ้มครองผู้ผลิต และผู้บริโภคเช่นกัน แต่บทบัญญัติในข้อตกลง TRIPs ได้มีการระบุรายละเอียดของการคุ้มครองไว้อย่างชัดเจนนั้นหากพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องของกฎหมายไทยในมาตรา 25 (2) นี้ กับข้อตกลง TRIPs ในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วนั้น กฎหมายไทยก็อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อตกลงนี้ เพียงแต่

¹⁵ อ้างแล้ว., หน้า 387 .

¹⁶ มาตรา 27 บัญญัติว่า อาหารที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นอาหารปลอม (1) อาหารที่ได้สืบเปลี่ยนใช้วัตถุดิบแทนบางส่วนหรือคัดแยกวัตถุดิบที่มีคุณค่าออกเสียทั้งหมดหรือบางส่วนและจำหน่ายเป็นอาหารแท้จริงนั้น หรือใช้ชื่ออาหารแท้จริงนั้น (2) วัตถุหรืออาหารที่ผลิตขึ้นเทียมอาหารอย่างหนึ่งอย่างใด และจำหน่ายเป็นอาหารอย่างแท้จริงนั้น (3) อาหารนี้ได้ผสมหรือปรุงแต่งด้วยวิธีใด ๆ โดยประสงค์จะปกปิดซ่อนเร้นความชำรุดบกพร่องหรือความด้อยคุณภาพของอาหารนั้น (4) อาหารนั้นมีฉลากเพื่อลวง หรือพยายามลวงผู้ซื้อให้เข้าใจผิดในเรื่องคุณภาพ ปริมาณ ประโยชน์ หรือลักษณะพิเศษอย่างอื่น หรือในเรื่องสถานที่และประเทศที่ผลิต (5) อาหารที่ผลิตขึ้นไม่ถูกต้องตามคุณภาพหรือมาตรฐานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ....

กฎหมายไทยมิได้ให้รายละเอียดของการคุ้มครองดังกล่าวไว้ แต่อนุมาตราของกฎหมายไทย มาตรา 27 ที่เป็นสาระสำคัญในการศึกษานี้คือ (4) โดยที่อาหารที่มีฉลากเพื่อลวงหรือพยายามลวงผู้ซื้อให้เข้าใจผิดในเรื่องคุณภาพ ปริมาณ ประโยชน์ หรือลักษณะพิเศษอย่างอื่น หรือในเรื่องสถานที่และประเทศที่ผลิต นั้น ซึ่งในข้อตกลง TRIPs ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มาตรา 22 วรรค 2 (a) ก็ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่ใช้คุ้มครองสาธารณชนหรือผู้ซื้อสินค้า มิให้หลงผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงของสินค้าเช่นกัน ซึ่งน่าจะมีความสอดคล้องในลักษณะที่ว่า กฎหมายอาหารของไทยในมาตรานี้ ก็มีบทบัญญัติในการควบคุมอาหารมิให้มีผู้ซื้อเข้าใจผิดในลักษณะต่าง ๆ ของอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องสถานที่ และประเทศที่ผลิต ที่น่าจะปรับเข้าได้กับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริง ตามข้อตกลง TRIPs ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามก็คงจะต้องพิจารณา คำว่าสินค้าที่มีที่มาในเขตทางภูมิศาสตร์ตาม TRIPs นี้ว่า จะมีความหมายรวมไปถึงอาหารตามกฎหมายไทยนี้หรือไม่ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า คำว่า อาหาร ก็สามารถอยู่ในความหมายของสินค้าได้ ดังนั้นโดยสาระสำคัญของมาตรา 27 (4) แห่งพระราชบัญญัติอาหารนี้ก็น่าจะมีความหมายสอดคล้องกับมาตรา 22 วรรค 2 (a) ของ TRIPs ได้ เพียงแต่ว่าในกฎหมายไทยดังกล่าวนี้อยู่ภายใต้ลักษณะของอาหารปลอม และเป็นข้อห้ามในการผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่ายหรือจำหน่าย ส่วน TRIPs จะเป็นมาตรการในการป้องกันลักษณะดังที่กล่าวมาแล้ว

ส่วนการควบคุมการโฆษณา ตามพระราชบัญญัติอาหารนี้มีได้ให้คำนิยามคำว่าโฆษณาไว้ แต่ประการใด แต่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ฯ ได้มีคำนิยามคำว่า โฆษณา ไว้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติอาหารนี้ ได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณา คุณประโยชน์ คุณภาพหรือสรรพคุณของอาหาร อันเป็นเท็จ หรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร นั้น การโฆษณาที่ว่านี้ ก็อาจมีความหมายไปถึง การหลอกลวงโดยการโฆษณาให้ผู้บริโภคหลงเชื่อในคุณภาพหรือสรรพคุณอันเป็นที่มาของสินค้าได้ ซึ่งตามข้อตกลง TRIPs มาตรา 22 วรรค 2 (a) ก็ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการป้องกันการใช้อย่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนหลงผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า

ในเรื่องมาตรการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนี้ในบทบัญญัติดังกล่าวนี้ มาตรา 59 กำหนดบทลงโทษ ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 25 (2) ที่ต้องโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 100,000 บาท และมาตรา 70 ได้กำหนดบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนมาตรา 40 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อตกลง TRIPs ในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วพบว่ากฎหมายไทยมีบทบัญญัติบางส่วนที่สามารถนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs ได้ โดยทั้งกฎหมายไทยมาตรา 25 (4) ที่บัญญัติห้ามการใช้อาหารที่มีฉลากซึ่งลวงผู้ซื้อให้เข้าใจผิดในลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวของสินค้า และมาตรา 40 ที่กำหนดห้ามการโฆษณาคุณลักษณะต่าง ๆ ของอาหารที่เป็นเท็จ หรือเป็นการหลอกลวงผู้บริโภคให้หลงเชื่อดังกล่าวนั้น เป็นเพียงบทบัญญัติที่ใช้ในการคุ้มครองเฉพาะในเรื่องของการใช้โดยวิธีใด ๆ ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดสินค้าตามมาตรา 22 วรรค 2 (a) ของข้อตกลง TRIPs เท่านั้น มิได้ครอบคลุมไปสู่การคุ้มครองในส่วนอื่น ๆ ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs เท่าใดนัก แต่อย่างไรก็ตาม มาตรา 25 (2) ของกฎหมายไทยในส่วนนี้ก็มีบทบัญญัติที่ใช้ในการควบคุมการผลิตจำหน่าย ฯลฯ ซึ่งอาหารปลอม ที่นับได้ว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการคุ้มครอง ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคสินค้าที่เป็นอาหารปลอม และน่าจะเกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับมาตรา 22 วรรค 2 (a) และ (b) เพียงแต่กฎหมายไทยในส่วนนี้ มิได้ระบุถึงรายละเอียดที่ใช้ในการคุ้มครอง ตลอดจนการกำหนดลักษณะต่าง ๆ ที่ถือเป็นการควบคุมอาหารปลอมนี้แต่อย่างใด

5.1.4 ประมวลกฎหมายอาญา

ในความเกี่ยวข้องของประมวลกฎหมายอาญากับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นอยู่ในส่วนของมาตรการทางด้านอาญา ที่ใช้ควบคุมผู้ประกอบการมิให้ผู้บริโภคหรือสาธารณชนหลงผิดในสาระสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้า โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนกำหนดถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ประกอบการที่ถือเป็นการผิดทางอาญา และโดยที่บทบัญญัติในกฎหมายอาญาดังกล่าวของไทย ได้มีการบัญญัติไว้ในลักษณะ 8 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการค้า ตามมาตรา 271 และมาตรา 272

มาตรา 271 บัญญัติว่า “ ผู้ใดขายของโดยหลอกลวงด้วยประการใด ๆ ที่ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือปริมาณแห่งของนั้น อันเป็นเท็จ ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษ ...” เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ในปัจจุบันได้มีการขายของโดยหลอกลวงให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จเพิ่มมากขึ้น และความผิดตามมาตรา นี้ เป็นความผิดอันยอมความได้ พนักงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงไม่อาจดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิด โดยไม่มีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายได้ แม้จะปรากฏต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ว่ามีการเสนอขายของดังกล่าวแก่บุคคลทั่วไป ใน

ร้านค้าหรือที่สาธารณะ แต่พนักงาน เจ้าหน้าที่ก็ไม่กล้าที่จะจับกุมผู้เสนอขาย โดยไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดร้องทุกข์เสียก่อน การปราบปรามการกระทำผิดฐานนี้จึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร¹⁷

หากพิจารณาจากสาระสำคัญของการขายของโดยหลอกลวงดังกล่าว จุดสำคัญอยู่ที่ได้ทำให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในลักษณะดังนี้ คือ¹⁸

1. แหล่งกำเนิด หมายถึง สถานที่ผลิตของนั้น เช่น ทำน้ำหอมขึ้นเอง แล้วทำฉลากปิดที่ข้างขวด หรือป้ายที่โฆษณาว่า เป็นน้ำหอมที่ทำในประเศอเมริกา (Made in U.S.A.) เป็นต้น เป็นการหลอกลวงให้ผู้ซื้อหลงเชื่อว่า น้ำหอมที่นำมาขายนั้น ได้ทำมาจากประเศอเมริกาจริง ๆ ซึ่งเป็นความเท็จ แต่บางกรณีผู้ผลิตใช้เพียงคำว่า Material from U.S.A. ซึ่งหมายความว่าวัตถุดิบสั่งมาจากอเมริกา ยังไม่ผิดตามมาตรานี้
2. สภาพ หมายถึง ธรรมชาติหรือลักษณะแห่งของนั้น เช่น เอาทองแดงมาชุบทองคำ แล้วไปหลอกขายว่าเป็นทองคำจริง ๆ เป็นการหลอกลวงให้ผู้ซื้อหลงเชื่อว่า เป็นทองคำที่แท้จริง ซึ่งเป็นการตรงกันข้ามกับธรรมชาติ หรือเอาเพชรเทียมมาหลอกว่าเป็นเพชรแท้ แจกกันทำใหม่มาหลอกขายว่าเป็นของเก่าลายคราม เป็นต้น
3. คุณภาพ หมายถึง ประโยชน์ที่จะได้จากของนั้น ๆ เช่น เอาของคุณภาพเลวมาหลอกขายว่าเป็นของที่มีคุณภาพดี เช่น หลอกว่ามีดีทำด้วยเหล็กกล้า ไม่เป็นสนิม แต่เมื่อนำมาใช้แล้วเป็นสนิมเพราะใช้เหล็กธรรมดา ดังนี้ เป็นต้น แต่ในเรื่องคุณภาพนี้ต้องระวังให้ดี บางทีผู้กระทำไม่ได้กระทำไปโดยเจตนาหลอกลวง ตัวอย่างเช่น ประกาศโฆษณาของสินค้า ย่อมจะต้องยกย่องว่าสินค้าของตนนั้นดีที่สุดในที่สุดเสมอ ซึ่งเป็นหลักธรรมดาของผู้โฆษณาขายของ คงไม่มีใครโฆษณาขายของโดยบอกว่าของตนไม่ดี

¹⁷ จิตติ ดิงศภัทย์ , คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 , (กรุงเทพมหานคร : บริษัทกรุงสยาม พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด , พิมพ์ครั้งที่ 6 , 2536) , หน้า 1735 .

¹⁸ สุวัฒน์ชัย ใจหาญ , คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ว่าด้วย ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน การปลอมและแปลง การค้า เพศ มาตรา 217 - 287 , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม , 2529) , หน้า 236 .

4. ปริมาณ หมายถึง จำนวน หรือหน่วย ซึ่งอาจเป็นหน่วยความยาว หน่วยลูกบาศก์ หน่วยน้ำหนัก หน่วยความจุ ฯลฯ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น กล่องบรรจุเข็มเย็บผ้า เขียนไว้ที่กล่องว่า 100 เล่ม แต่บรรจุจริงเพียง 95 เล่ม ดังนี้ เป็นต้น เป็นการหลอกลวงให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในปริมาณแห่งของอันเป็นเท็จ

จากบทบัญญัติดังกล่าวของมาตรานี้ หากเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs แล้ว มาตรา 271 นี้ ก็เป็นมาตรการทางอาญาสำหรับใช้บังคับผู้ขายของที่ได้หลอกลวงผู้ซื้อให้หลงเชื่อในลักษณะสำคัญต่าง ๆ เช่น แหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือปริมาณแห่งของนั้น (ซึ่งคำว่า “ ของ ” นี้ อาจมีความหมายถึงสินค้าได้เพราะ “ ของ ” ในที่นี้ มีความหมายที่กว้างอีกทั้งบทบัญญัติในมาตรานี้ เป็นความผิดเกี่ยวกับการค้าจึงน่าจะมีความหมายรวมไปถึงสินค้าได้) ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของมาตรา 271 นี้แล้ว ถือเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค เช่นเดียวกับมาตรา 22 วรรค 2 (a) ตามข้อตกลง TRIPs เพียงแต่ว่าขอบเขตการคุ้มครองของกฎหมายไทยที่คุ้มครองผู้บริโภค ที่นอกจากจะคุ้มครองในส่วนแหล่งกำเนิดแล้ว ยังรวมไปถึงสภาพ คุณภาพ หรือปริมาณแห่งของ (หรือสินค้า) ด้วย และจะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยในมาตรานี้สามารถครอบคลุม ในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามมาตรา 22 วรรค 2 (a) ของข้อตกลง TRIPs ได้ อีกทั้งยังมีขอบเขตการคุ้มครองที่มากกว่ามาตรา 22 วรรค 2 (a) ของข้อตกลงนี้ด้วย

มาตรา 272 (1) บัญญัติห้ามมิให้เอาชื่อ รูป รอยประติษฐ์ หรือข้อความใด ๆ ในการประกอบการค้าของผู้อื่นมาใช้ หรือทำให้ปรากฏที่ชื่อสินค้า หีบ ห่อ วัตถุที่ใช้หุ้มห่อ แจกแจงความ แสดงรายการ แสดงราคา จดหมายเกี่ยวกับการค้าหรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นสินค้าหรือการค้าของผู้อื่น

ความผิดในส่วนของการกระทำตาม (1) นี้ “ชื่อ” ในการประกอบการค้า ได้แก่ ชื่อห้างร้าน สถานที่ ก็ได้ ส่วน “รูป” ได้แก่ ภาพคน สัตว์ หรือสิ่งอื่นใด “รอยประติษฐ์” หมายความว่าลวดลาย ขนาดเครื่องหมาย และ “ข้อความใด ๆ” อาจเป็นถ้อยคำที่ให้หมายถึงสินค้าหรือบริการโดยเฉพาะ สิ่งเหล่านี้ต้องเป็นของผู้อื่นใช้อยู่ แต่ไม่ต้องจดทะเบียนก็ได้รับความคุ้มครองตามมาตรานี้¹⁹ อีกทั้งความผิดนี้นอกจากจะต้องการเจตนาตามหลักทั่วไปในมาตรา 59 แห่งประมวลกฎหมายอาญาคือจะเป็นผิดต่อเมื่อผู้กระทำได้ทำไปโดยรู้ถือว่า ชื่อ รูป รอยประติษฐ์ หรือข้อความใด ๆ นั้นเป็นของที่ใช้ในการประกอบการค้าของผู้อื่นแล้ว ความผิดนี้ยังต้องการเจตนาพิเศษคือ

¹⁹ อ่างแล้ว., หน้า 1747 .

กระทำไปเพื่อให้ประชาชนเชื่อว่าเป็นสินค้าหรือการค้าของผู้อื่นอีกด้วย ถ้าผู้กระทำไม่มีเจตนาดังกล่าวย่อมไม่มีความผิดตามมาตรา 272 (1) นี้ แต่อาจเป็นละเมิดในทางแพ่งได้²⁰

พิจารณาจากบทบัญญัติของมาตรา 272 (1) นี้ แล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายมีวัตถุประสงค์ป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ระหว่างผู้ประกอบการค้าที่มีผู้อื่นนำเอาลักษณะเด่นทางการค้าไปเพื่อหาผลประโยชน์ทางการค้าของตน อีกทั้งคุ้มครองผู้บริโภคจากการใช้ลักษณะเด่นทางการค้าดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นสินค้าหรือการค้าของผู้อื่น ซึ่งการคุ้มครองดังกล่าวนี้มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs ในมาตรา 22 วรรค 2 (a) และ (b) ที่เป็นบทบัญญัติในการป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า หรือเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกหลอกลวงในแหล่งที่มาที่แท้จริงของสินค้า ตลอดจนการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ก่อให้เกิดเป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เพียงแต่บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญานี้มิได้ให้ความคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าโดยตรง เพราะว่าโดยวัตถุประสงค์ของกฎหมายมาตรานี้ มุ่งไปที่การคุ้มครองผู้บริโภคจากการหลงผิดในสินค้าที่วางจำหน่ายมากกว่า และในการคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา 272 นี้ กฎหมายกล่าวเพียงการใช้ใดที่ทำให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นสินค้าหรือการค้าของผู้อื่น ซึ่งหากพิจารณาจากมาตรา 22 วรรค 2 (a) ของข้อตกลง TRIPs ที่คุ้มครองผู้บริโภค โดยการป้องกันการใช้ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ที่แท้จริงของสินค้านั้น จะเห็นว่าการใช้ที่ทำให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นสินค้าหรือการค้าของผู้อื่น ตามกฎหมายไทยก็เป็นลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดตามข้อตกลง TRIPs ได้ แต่ว่าบทบัญญัติในกฎหมายไทยมิได้ครอบคลุมลงไปในรายละเอียดว่าเป็นการหลอกลวงหรือการทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด

จากการศึกษาถึงความเกี่ยวข้องของประมวลกฎหมายอาญากับบทบัญญัติในข้อตกลง TRIPs ในส่วนของ TRIPs แล้วพบว่ากฎหมายไทยในส่วนนี้ก็สามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs ได้ โดยที่มาตรา 271 ของกฎหมายไทยมีบทบัญญัติที่สอดคล้องและสามารถนำมาปรับใช้กับ มาตรา 22 วรรค 2 (a) ที่ใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคจากการสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs ได้ ส่วนมาตรา 272 (1) นี้ก็เช่นกัน มาตรา 271 ที่ได้ให้การคุ้มครองมิให้ประชาชนหลงผิดจากการถูกหลอกลวงในการใช้ต่าง ๆ อันถือเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวตาม 22 วรรค 2 (a) ของข้อตกลง

²⁰ อ่างแล้ว., หน้า 241 - 242 .

TRIPs โดยตรง ซึ่งในมาตรา 272 (1) หากจะพิจารณาถึงเนื้อหาของบทบัญญัติแล้ว จะมีลักษณะของการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้ารวมอยู่ด้วย โดยที่เป็นการป้องกันของผู้ใดที่นำลักษณะเด่นทางการค้าของผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการไปใช้เพื่อแสดงหาผลประโยชน์ทางการค้า ซึ่งในส่วนของการคุ้มครองผู้ผลิต จากการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมทางการค้าของมาตรา 272 (2) ก็มีได้ระบุดังรายละเอียดของการคุ้มครองไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของมาตรานี้ น่าจะเน้นไปที่การคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวมากกว่า

5.1.5 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในความเกี่ยวข้องของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ น่าจะมีความสัมพันธ์กันอยู่บ้าง ในเรื่องของลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 5 และในกฎหมายว่าด้วยละเมิด ตามมาตรา 420 และมาตรา 421

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

มาตรานี้ถือได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานที่สำคัญของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่เป็นข้อกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ให้ผู้ใช้สิทธิหรือผู้กระทำการชำระหนี้ต้องถือตามข้อกำหนดในมาตรานี้โดยสุจริต และในการพิจารณาว่าผู้ใช้สิทธิหรือผู้กระทำการชำระหนี้ดังกล่าวที่จะต้องกระทำโดยสุจริตนี้ ก็จำเป็นต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงใด ๆ ว่า การกระทำหรือการใช้สิทธิดังกล่าวถือว่าสุจริตหรือไม่

ในความเกี่ยวข้องระหว่างลิขสิทธิ์นี้กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น อาจพิจารณาถึงกรณีที่ว่า การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีได้มีความดั้งเดิมในพื้นที่ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด เช่นในกรณีที่มี ผู้ผลิตไข่เค็มในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ใช้ชื่อไข่เค็มที่ตนผลิตว่าเป็นไข่เค็มไชยา ที่น่าจะเรียกได้ว่า เป็นการใช้สิทธิของผู้ผลิตไข่เค็มในเชียงใหม่ดังกล่าวที่ไม่สุจริตเท่าใดนัก เพราะมิได้เป็นไปตามบทบัญญัติของข้อตกลง TRIPs ในมาตรา 22 วรรคแรก โดยที่การใช้ดังกล่าวไม่เป็นไปตามค่านิยมของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และอาจทำให้ผู้บริโภคหรือสาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้า ตลอดจนเป็นการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 22 วรรค 2 (a) และ (b) อีกด้วย

พิจารณาจากความเกี่ยวข้องของมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็อาจมีความเกี่ยวข้องที่น้อยมาก โดยที่มาตรา 5 เป็นเพียงหลักกว้าง ๆ ตามกฎหมายไทย ซึ่งหากว่าไทยยังไม่มีบทบัญญัติเพื่อใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ ก็อาจนำหลักสุจริตตามมาตรา 5 ดังกล่าว มาใช้กับผู้ที่ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตดังกล่าวได้ เพียงแต่ในการกำหนด หลักกว้าง ๆ โดยเนื้อหาของมาตรา 5 นี้ ไม่น่าจะถือได้ว่าเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ได้เท่าใดนัก โดยเฉพาะรายละเอียดที่เป็นเนื้อหาของพันธกรณีตามข้อตกลง TRIPs แต่อย่างใด

ในความเกี่ยวข้องประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จะต้องศึกษาต่อไป คือ มาตรา 420 และมาตรา 421

มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” และมาตรา 421 ที่ได้บัญญัติว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย”

พิจารณาจากหลักในมาตรา 420 และ 421 ดังกล่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ “การละเมิดสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ” และ “การใช้สิทธิที่ทำให้บุคคลอื่นเสียหาย” โดยที่ในเรื่องสิทธินั้น ได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ที่วางหลักไว้ว่า “พูดถึงสิทธิหากจะกล่าวโดยย่อและรวบรัดแล้วก็ได้แก่ ประโยชน์อันบุคคลมีอยู่ แต่ประโยชน์จะเป็นสิทธิหรือไม่ก็ต้องแล้วแต่ว่า บุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพหรือไม่ ถ้าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพ ประโยชน์นั้นนับว่าเป็นสิทธิ”²¹ ซึ่งในกรณีนี้อาจมีประเด็นพิจารณาว่า มีผู้ผลิตผ้าซิ่นจากกรุงเทพฯ แล้วใช้ชื่อสินค้าที่ตนผลิตว่า “ผ้าซิ่นตีนจกหาดเสี้ยว” นั้น ก็อาจพิจารณาได้ว่า ผู้ผลิตผ้าซิ่นจากกรุงเทพฯ ดังกล่าวมีหน้าที่ต้องเคารพประโยชน์อันผู้ผลิตในชุมชนหาดเสี้ยวมีอยู่หรือไม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในกรณีนี้น่าจะต้องมีหน้าที่เคารพสิทธิดังกล่าว และในการที่ผู้ผลิตผ้าซิ่นจากกรุงเทพฯ ไม่เคารพสิทธิดังกล่าวนี้ จะถือได้ว่าได้ละเมิดสิทธิในการใช้ชื่อผ้าซิ่นจากตำบลหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย หรือถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิของผู้ผลิตที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนพื้นที่ดังกล่าวหรือไม่ประการใด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายตามที่ได้อ้างมาแล้ว ก็อาจจะถือได้ว่าการกระทำของผู้ผลิตในกรุงเทพฯ ดังกล่าวนี้นี้ ได้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้ผลิตจากชุมชนหาดเสี้ยว ตลอดจนได้

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2487

ใช้สิทธิที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ผลิตในตำบลหาดเสี้ยวแล้ว แต่ทั้งนี้ในการพิจารณาต่อไปก็คือ การตีความของศาลไทย ซึ่งเป็นหลักกฎหมายโดยทั่วไปที่ว่า สิทธิจะต้องมีกฎหมายมารองรับ โดยในเรื่องของกฎหมายที่มารองรับสิทธิของการถูกละเมิดในการใช้ชื่อหาดเสี้ยวดังกล่าวนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่ายังไม่มื่อนำคดีขึ้นมาสู่ศาล เพื่อวินิจฉัยเป็นแนวทางในการตีความแต่อย่างใด จึงยังถือว่าการตีความในกรณีนี้ มีความคลุมเครืออยู่ ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าในความเกี่ยวข้องของระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และมาตรา 421 นี้กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็มีอยู่บ้าง เพียงแต่ยังมีความคลุมเครือและยังไม่เป็นที่ยอมรับถึงการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยหลักกฎหมายว่าด้วยละเมิดเท่านั้น ซึ่งการศึกษาในส่วนต่อไปก็คือ การพิจารณาว่ากฎหมายไทยตามที่ได้ศึกษามาแล้วทั้งหมดนั้น มีความเกี่ยวข้องและมีความเหมาะสมกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่ ประการใด

5.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบของกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

5.2.1 ความเหมาะสมของกฎหมายไทยในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติทั้งหลายของกฎหมายไทยดังกล่าวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs แล้วจะได้ว่า กฎหมายไทยโดยมากจะมุ่งไปที่การคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกหลอกลวงในการซื้อสินค้า ซึ่งก็มีบางบทบัญญัติที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องในส่วนของการป้องกันการใช้ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า ตามมาตรา 22 วรรค 2 (a) ได้ เพียงแต่บทบัญญัติดังกล่าวนี้ทั้งหมดมิได้เป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง ซึ่งได้ให้การคุ้มครองโดยกระจายออกไปในกฎหมายต่าง ๆ อีกทั้งการคุ้มครองผู้ผลิตจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าตามมาตรา 22 วรรค 2(b) ของข้อตกลง TRIPs นั้น กฎหมายไทยจะให้ความสำคัญในส่วนนี้น้อยกว่าการคุ้มครองผู้บริโภคมาก อีกทั้งบทบัญญัติของกฎหมายไทยจากการศึกษานี้พบว่า มิได้มีการให้การคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าโดยตรงนัก เช่น ในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า มาตรา 46 วรรค 2 ดังกล่าว ที่คุ้มครองเจ้าของเครื่องหมายการค้าจากการถูกละเมิดสิทธิ ในการนำเครื่องหมายการค้าดังกล่าวไปลงขาย ซึ่งจุดหมายหลักของมาตรานี้ จะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจากการลงขายมากกว่าคุ้มครองผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า หรือในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมาตรา 40 ที่กำหนดให้มีสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการต่อต้านการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ซึ่งก็มิได้มีบทบัญญัติในการคุ้มครองแต่อย่างใด และในกฎหมายอาหาร มาตรา 25 (2) ที่มีบัญญัติใช้ในการควบคุมการผลิต จำหน่าย ฯลฯ อาหารปลอม ก็เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงการคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าไว้อย่าง

กว้าง ๆ มิได้ลงรายละเอียดในการให้ความคุ้มครองแต่อย่างใด และสุดท้ายในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272 (2) ที่มีบทบัญญัติในการห้ามนำเอาสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบในทางการค้าของผู้อื่น มาใช้เพื่อแสดงหาผลประโยชน์ในทางการค้าดังกล่าว นั้น ก็เช่นเดียวกับ มาตรา 46 วรรค 2 ของกฎหมายเครื่องหมายการค้าที่มีวัตถุประสงค์หลักในการคุ้มครองผู้บริโภคมากกว่า ผู้ผลิตจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า แต่ทั้งนี้ก็ยังมิมีบทบัญญัติของกฎหมายไทยบางส่วนที่น่าจะสอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs เช่นในเรื่องเครื่องหมายรับรองและเครื่องหมายร่วมตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ฯ แต่ก็ไม่สามารถครอบคลุมไปถึงสาระสำคัญอันเป็นเงื่อนไขที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวได้ทั้งหมด ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าในการศึกษานี้ กฎหมายไทยยังไม่มี ความเหมาะสมที่จะใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามพันธกรณีซึ่งในการที่ไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การค้าโลกที่จะต้องอนุวัติการ(Implement) กฎหมายภายใน เพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีของข้อตกลง TRIPs ทั้งหมด

5.2.2 ผลกระทบของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย

หากพิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้แล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่า การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ของไทยที่ยังไม่มีความชัดเจนในเนื้อหาของบทบัญญัติเท่าใดนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุรา อีกทั้งไทยไม่เคยมีกฎหมายและแนวคิดโดยตรงในการคุ้มครองสิทธิมาก่อนเพราะอาจยังไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของการคุ้มครองสินค้านี้เท่าใดนัก จึงเสมือนกับว่าไทยจะต้องมีกฎหมายเพื่อรองรับหรือให้การคุ้มครองไวน์และสุราจากต่างประเทศภายใต้หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติและหลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่งของข้อตกลง TRIPs ซึ่งหากพิจารณาจากการที่ไทยมิได้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะในสินค้าไวน์และสุราจากต่างประเทศเป็นชื่อสามัญหรือชื่อกึ่งสามัญ จึงไม่น่าจะเป็นผลร้ายต่อระบบเศรษฐกิจและการค้าของไทยที่อาจถูกห้ามการใช้ชื่อสามัญหรือชื่อกึ่งสามัญดังกล่าว และจากที่ได้กล่าวมาแล้วที่ไทยจะต้องมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ให้เป็นไปตามพันธกรณีของข้อตกลง TRIPs ก็ควรอย่างยิ่งที่ไทยจะต้องหามาตรการเพื่อการส่งเสริมให้เห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้ และโดยที่ในแต่ละชุมชนพื้นที่ของไทยก็มีจำนวนของสินค้าที่มีการเชื่อมโยงกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และถือได้ว่ามีชื่อเสียงอยู่จำนวนมาก การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ก็อาจทำให้แต่ละชุมชนมีการสร้างหรือพัฒนาคุณภาพของสินค้าดังกล่าวในชุมชน ให้มีศักยภาพตลอดจนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในวงกว้างอันส่งผลให้เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าของชุมชนยิ่งขึ้น เป็นการสร้างงานของคนในชุมชน ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชน ที่มีการสร้างสรรค์สิ่งที่มีค่าต่อสังคมไทยในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้นอกจากจะ

เป็นการคุ้มครองผู้ผลิตหรือผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในชุมชนแล้ว ยังเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจากการสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาของสินค้าดังกล่าวอีกด้วย โดยชุมชนผู้ผลิตดังกล่าวสามารถใช้มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อบังคับใช้สิทธิต่อผู้กระทำละเมิดได้ อนึ่งแม้ว่าแนวคิดในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุรา ที่ยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับในไทยดังกล่าวมาแล้วเท่าใดนัก แต่หากพิจารณาถึงกรณีไวน์ที่ผลิตในจังหวัดเลย โดยใช้ชื่อว่า ชาโต เดอ เลย (Chateau de Loei) นั้น ก็อาจจะถือได้ว่าเป็นพัฒนาการขั้นแรกของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในไวน์ของไทยที่น่าจะเป็นไปตามค่านิยมของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs เพียงแต่อาจต้องมีการพัฒนาในส่วนของคุณภาพหรือการยอมรับว่ามีชื่อเสียงตลอดจนลักษณะของไวน์ดังกล่าวนี้ ที่อาจได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยต่อไป

ในส่วนต่อไปผู้เขียนจะขอเสนอแนะแนวทางการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของกฎหมายไทยดังที่กล่าวมาแล้ว เปรียบเทียบกับข้อตกลง TRIPs ดังกล่าว เพื่อให้รูปแบบของกฎหมายไทยมีความเหมาะสมและเป็นไปได้สูงที่จะใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ตลอดจนเป็นไปตามพันธกรณีขององค์การการค้าโลก

5.2.3 แนวทางและรูปแบบการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของกฎหมายไทย

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ในส่วนของข้อตกลง TRIPs ตามหัวข้อ 3.4.2 เรื่องข้อตกลง TRIPs ซึ่งเป็นเนื้อหาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรา 22 ถึง มาตรา 24 โดยบทบัญญัติการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นข้อกำหนดให้ประเทศสมาชิก ต้องนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายใน (พันธกรณี) ก็คือ มาตรา 22 วรรค 2 ถึงวรรค 4 และมาตรา 23 ซึ่งมาตรา 22 วรรคแรก ในเรื่องค่านิยมของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งสำหรับเป็นแนวทางเพื่อการคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้ของไทย ตลอดจนเป็นพันธกรณีที่ไทยจะต้องมีค่านิยมให้ เป็นไปตามมาตรา 22 วรรคแรกนี้ด้วย เพียงแต่ประเทศสมาชิกซึ่งสามารถบัญญัติกฎหมายให้มีความยืดหยุ่น (แต่ต้องสอดคล้อง) กับในส่วนของค่านิยมนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าไทยควรมีการกำหนดค่านิยมของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้เพียงกว้าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมไปถึงสินค้าทุกประเภทที่สามารถได้รับการคุ้มครองตามค่านิยมนี้ (รวมถึงสินค้าประเภทไวน์และสุราด้วย) โดยอาจมีการกำหนดให้สินค้าต้องมีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ไว้ด้วย ซึ่งในส่วนของพันธกรณีที่ว่านี้นั้น ก็อาจแบ่งได้ถึงประเภทของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่จะต้องให้ความคุ้มครอง โดยมาตรา 23 ที่นับว่าเป็นบทบัญญัติที่ใช้ในการคุ้มครองเพิ่มเติม สำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุรา

ดังนั้นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรา 22 จึงเป็นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าทุกประเภทยกเว้นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทไวน์และสุรา

โดยที่การศึกษานี้ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทย มีหนทางในการพิจารณาถึงรูปแบบของกฎหมายที่จะใช้ในการบัญญัติ เพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามข้อตกลง TRIPs ดังนี้

1. การอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องในการให้ความคุ้มครอง โดยอาจเป็นการเพิ่มเติมในบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับ TRIPs หรือใช้กฎหมายไทยเท่าที่มีอยู่เพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น จะเห็นได้ว่า แม้ไทยจะมีกฎหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมาตรา 22 วรรค 2 ของ TRIPs ดังกล่าว แต่จากที่กล่าวมาแล้วนี้การคุ้มครองในส่วนนี้ กฎหมายไทยไม่มีความเหมาะสม และมีได้ให้การคุ้มครองไว้โดยตรงนัก บทบัญญัติที่ใช้ในการคุ้มครองก็กระจายออกไปในกฎหมายหลายฉบับดังกล่าว

ในการปรับปรุงกฎหมายของไทยที่มีอยู่แล้วให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามข้อตกลง TRIPs นี้ ก็สามารถปรับปรุงได้เพื่อให้เป็นไปตามคำนิยามของมาตรา 22 วรรคแรก ของข้อตกลง TRIPs และแม้ว่าไทยจะปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้มีความสอดคล้องกับมาตรา 22 วรรคแรก ดังกล่าว ก็ไม่สามารถที่จะครอบคลุมไปถึงพันธกรณีตามข้อตกลง TRIPs ในส่วนบทอื่น ๆ ได้

ในการที่ไทยจะเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายลงในกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องตามที่ได้ศึกษามาแล้ว เพื่อให้ครอบคลุมไปถึงบทบัญญัติอันเป็นพันธกรณีของ TRIPs ทั้งหมด นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวที่ให้การคุ้มครองเพียงผู้ผลิตและผู้บริโภค อันเกี่ยวข้องกับมาตรา 2 วรรค 2 ของ TRIPs มิได้กล่าวถึงการคุ้มครองในส่วนอื่นของ TRIPs อีกเลย เช่น การปฏิบัติหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ประกอบด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันเกี่ยวข้องกับสินค้าที่มีได้มีแหล่งกำเนิดในดินแดนที่ระบุไว้ ฯลฯ ดังกล่าว ตามมาตรา 22 วรรค 3 การคุ้มครองมิให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แม้จะเป็นจริงตามความหมายของตัวอักษร ในเรื่องพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แต่แสดงให้เห็นสาธารณชนสับสนหลงผิด ฯลฯ ตามมาตรา 22 วรรค 4 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 23 อันเป็นการคุ้มครองเพิ่มเติมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในสินค้าประเภทไวน์และสุรา เป็นต้น และโดยที่บทบัญญัติของกฎหมายไทยดังกล่าวที่ให้การคุ้มครองตามมาตรา 22 วรรค 2 ที่กระจายออกไปในกฎหมายประเภทต่าง ๆ ตลอดจนกฎหมายไทยที่ว่ามีได้ให้การคุ้มครองตามมาตรา 22 วรรค 2 ของ TRIPs โดยตรงดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติอัน

เป็นพันธกรณีตามมาตรา 22 วรรค 3 วรรค 4 และมาตรา 23 ของ TRIPs แล้วจะเห็นได้ว่าทบทบัญญัติดังกล่าวนี้ ไม่สามารถที่จะเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายไทยฉบับใดได้เลย ซึ่งถ้าหากจะมีการบัญญัติหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมพันธกรณีดังกล่าวแล้ว จึงไม่น่าที่จะอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายไทยที่ว่าได้ ดังนั้นจากการพิจารณาถึงรูปแบบของกฎหมายไทยเพื่อให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยการอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่แล้วซึ่งอาจเป็นการเพิ่มเติมในบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลง TRIPs นั้น ผู้เขียนเห็นก็ยังไม่สามารถเป็นไปตามรูปแบบของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ได้ เพราะไม่มีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้อย่างชัดเจนแต่ประการใด

อนึ่งหากพิจารณาถึงกรณีที่ว่าไทยไม่มีกฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง ในกรณีที่ไทยจะใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้ ก็อาจจะมีกรณีที่ว่า นอกจากบทบัญญัติของกฎหมายไทยดังกล่าวไม่เป็นไปตามพันธกรณีของข้อตกลง TRIPs แล้ว กฎหมายไทยดังกล่าวที่ได้มีการกระจายไปอยู่ในกฎหมายหลายฉบับตามที่ได้อ้างมาแล้ว ก็อาจไม่มีความเหมาะสมเท่าใดนัก ต่อการนำกฎหมายหลายฉบับดังกล่าวเพื่อให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพียงอย่างเดียว (อาจเป็นปัญหาต่อการศึกษาค้นคว้า ในเรื่องนี้ด้วย ดังนั้นจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ประกอบกับการพิจารณาในวรรณคดี ผู้เขียนมีความเห็นว่าไม่สมควรอย่างยิ่งที่ไทยจะอาศัยบทบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ ในการนำเสนอต่อไป ผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับประเทศไทยที่น่าจะอยู่ในลักษณะของกฎหมายรูปแบบพิเศษ ดังจะได้พิจารณาในส่วนต่อไป

2. กฎหมายรูปแบบพิเศษ (Sui generis)

กฎหมายรูปแบบพิเศษนี้ น่าจะเป็นทางออกที่ดีและมีความเหมาะสมกับการรองรับสถานะของกฎหมายเพื่อบัญญัติให้เป็นไปตามพันธกรณีตามอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ หากว่ากฎหมายภายในของประเทศภายในของสมาชิกไม่มีความสอดคล้องหรือไม่สามารถที่จะครอบคลุมบทบัญญัติที่เป็นพันธกรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา รูปแบบใหม่ที่ประเทศดังกล่าวไม่สามารถจะนำบทบัญญัติในกฎหมายภายในฉบับใดมาปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีของข้อตกลงดังกล่าวได้

ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ข้อตกลง TRIPs ดังกล่าวนี้นับว่าเป็นเรื่องของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบใหม่ของไทย ซึ่งหากพิจารณาจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน จะพบว่าทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรนั้น ไม่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แม้แต่น้อย เพราะกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นเรื่องของการคุ้มครองงาน อันมีลิขสิทธิ์ในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนกฎหมายสิทธิบัตรก็เป็นเรื่องของการคุ้มครองการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์

มีแต่เพียงกฎหมายเครื่องหมายการค้าดังที่กล่าวมาแล้ว ที่เป็นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากที่สุด แต่ก็ยังไม่มีความเหมาะสมกับการนำทบทบัญญัติของกฎหมายเครื่องหมายการค้ามาใช้เพื่อให้ครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถือเป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และไม่น่าจะมีกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาใด ๆ ที่สามารถมีผลให้การคุ้มครองไปถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นและขอเสนอแนะว่าในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีดังกล่าวนี้ สมควรอย่างยิ่งที่ไทยจะมีรูปแบบของบทบัญญัติที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกฎหมายรูปแบบพิเศษ (Sui generis) เพื่อให้เอื้อต่อสถานะทางกฎหมายที่มีอยู่ของไทย ตลอดจนการมีรูปแบบของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่แน่นอน ชัดเจน ในการคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ด้วย

ในการศึกษาถึงรูปแบบของกฎหมายไทยเพื่อให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยใช้กฎหมายรูปแบบพิเศษดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจะขอเสนอแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายที่เป็นกฎหมายรูปแบบพิเศษดังกล่าวมาแล้ว โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ครอบคลุมถึงรายละเอียดและเป็นไปตามพันธกรณี ซึ่งสามารถแยกการพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

5.2.3.1 บทบัญญัติทั่วไปและหลักการพื้นฐาน

โดยที่มาตรา 1 วรรคแรกของข้อตกลง TRIPs ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ (Minimum Standard) ในการให้บรรดาสมาชิกต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนี้ที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ โดยจะต้องนำบทบัญญัตินี้ไปให้มีผลใช้บังคับตามมาตรฐานของการให้ความคุ้มครองที่ถือว่า อย่างน้อยสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามที่จะต้องบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีดังกล่าว ซึ่งในกรณีของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ นอกจากการศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือสิทธิในลักษณะนี้ของกฎหมายประเทศต่าง ๆ

ในบทที่ 4 ที่พบว่ามาตรฐานการให้ความคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าประเทศดังกล่าวมีรูปแบบของการให้ความคุ้มครองที่มากหรือน้อยเพียงใดเช่น ในประเทศฝรั่งเศสที่มีหลักเกณฑ์การคุ้มครองที่สูงกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามข้อตกลง TRIPs มาก หรือในประเทศในโลกใหม่ เช่น สหรัฐอเมริกา หรือ ออสเตรเลีย ซึ่งก็มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของข้อตกลงนี้เช่นกัน เพียงแต่กฎหมายของประเทศดังกล่าวนี้มีลักษณะที่ค่อนข้างผ่อนปรน คือมิได้ให้การคุ้มครองสิทธิประเภนี้ให้มากกว่าตามมาตรฐานที่กำหนดไว้แต่อย่างใด ดังนั้นในการที่ไทยจะต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ ก็คงจะต้องพิจารณากันในเบื้องต้นถึงความจำเป็นที่จะนำบทบัญญัติของข้อตกลงให้มีผลบังคับใช้ โดยจะบัญญัติกฎหมายให้ผูกพันตามข้อตกลงนี้ให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานขั้นต่ำเท่านั้น หรือจะอนุวัติการในกฎหมายของไทยที่จะให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากกว่าที่กำหนดไว้ ซึ่งในการพิจารณาในส่วนนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไทยนั้น ยังอยู่ในระหว่างที่ไทยจะต้องพิจารณาว่า โดยการคุ้มครองนี้ไทยจะได้รับผลประโยชน์หรือผลเสียหายมากน้อยเพียงใด หากมีกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เคร่งครัดหรือให้การคุ้มครองเพียงเท่าที่มาตรฐานขั้นต่ำกำหนดไว้เท่านั้น และหากพิจารณาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทไวน์และสุราที่ไทยไม่เคยมีแนวคิดในการให้ความคุ้มครองแต่ประการใด จากที่เคยกล่าวมาแล้ว ด้วยเหตุที่ไทยเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งจะต้องมีพันธกรณีในการรับมาซึ่งข้อตกลงต่าง ๆ ภายใต้ WTO ดังกล่าว อันรวมไปถึงข้อตกลง TRIPs ด้วย ซึ่งแม้ว่าข้อตกลงในส่วนนี้จะเรียกได้ว่าไม่เอื้อประโยชน์ต่อประเทศสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา หรือคือพัฒนาปานกลาง แต่จะเอื้อประโยชน์ต่อประเทศพัฒนา ในฐานะประเทศที่มีการสร้างสรรคงานอันเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนเป็นกลุ่มประเทศที่มีบทบาทในการเจรจาใน GATT และได้ผลักดันให้การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีความเกี่ยวพันกับการค้า ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากที่มาดังกล่าวที่ไทยยังไม่มี ความชัดเจนเท่าใดนักที่จะมีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ข้อตกลง TRIPs โดยเฉพาะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุรา ที่หากจะกล่าวไปแล้วสินค้าไทยที่อาจใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ก็เป็นเพียงความมีชื่อเสียงเฉพาะในประเทศ หรือภาค เท่านั้น เช่น ผ้าซิ่น-ตีนจกจากภาคอีสาน ผ้าทอเกาะยอ ฯลฯ หรือที่อาจมีชื่อเสียงมากกว่านี้ เช่น ในกรณีของผ้าไหมไทย ที่อาจเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผ้าไหมชั้นดีจากประเทศไทย แต่เมื่อพิจารณาถึงวัตถุดิบหรือผ้าไหมที่นำมาขายแล้วที่วัตถุดิบดังกล่าวส่วนใหญ่จะนำเข้ามาจากประเทศจีน ซึ่งการจะใช้ชื่อว่าผ้าไหมไทยที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย จึงไม่น่าจะถูกต้องเท่าใดนัก ตลอดจนในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุรา ที่น่าจะเอื้อประโยชน์ต่อประเทศที่เป็นผู้ผลิตสินค้าประเภทดังกล่าวนี้ เพื่อจำหน่ายไปทั่วโลกมากกว่า ในกรณีของไทยที่ไม่มีผลประโยชน์ที่จะคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้

แต่ประการใด (แต่ทั้งนี้ก็อาจเป็นไปได้ที่ว่าในอนาคตที่ไทยมีคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้แล้ว ไทยอาจมีการสร้างลักษณะของสินค้าในท้องถิ่นขึ้นมาเอง โดยใช้วัสดุที่ใช้ผลิต สินค้าจากชุมชนพื้นที่ก็ได้)

ดังนั้น โดยรูปแบบของกฎหมายไทยในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในส่วนต่อไปนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรที่จะบัญญัติเท่าที่ข้อตกลง TRIPs กำหนดให้ประเทศสมาชิกบังคับให้เป็นไปตามพันธกรณี หรือเพียงเท่าที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำของ TRIPs เท่านั้น ไม่มีความจำเป็นที่ไทยจะต้องจัดเตรียมกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิประเภทนี้ที่หรือมากกว่าขอบเขตของมาตรฐานขั้นต่ำแต่อย่างใด ตามเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่วนรูปแบบและรายละเอียดของกฎหมายอันเป็นข้อเสนอของผู้เขียนนั้น ก็อาจพิจารณาเป็นส่วนย่อยลงไป เพื่อให้เป็นแนวทางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรายละเอียดส่วนย่อย ที่ผู้เขียนจะขอเสนอในส่วนต่อไป

5.2.3.2 นิยามศัพท์ (Definition)

ในข้อตกลง TRIPs มาตรา 22 วรรคแรก ได้กำหนดคำนิยามคำว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากที่ได้กล่าวมาแล้วคือ “ สิ่งบ่งชี้แสดงสินค้าตามที่มีกำเนิดในดินแดนของสมาชิกหนึ่ง หรือภูมิภาคหรือท้องถิ่นใดในดินแดนนั้น ซึ่งคุณภาพชื่อเสียงหรือลักษณะอื่นที่มีอยู่ของสินค้ามีส่วนสำคัญมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น ”

ในการพิจารณาถึงการที่ไทยจะต้องมีบทบัญญัติในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยกฎหมายรูปแบบพิเศษแล้ว ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีในส่วนของคำนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ด้วย (จากที่จะต้องมีการนิยามตามพันธกรณีอยู่แล้ว) เพื่อชี้ให้เห็นถึงความหมายโดยเฉพาะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ซึ่งหากเป็นกรณีคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ก็คงไม่มีความจำเป็นจะต้องกำหนดนิยามศัพท์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นมาแต่อย่างใด เพราะในกรณีเช่นนี้จะถือได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกฎหมายอื่นเท่านั้น) แต่ทั้งนี้การกำหนดนิยามศัพท์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ก็ไม่จำเป็นต้องยึดถือตามมาตรา 22 วรรคแรก โดยเคร่งครัดนี้แต่อย่างใด เพราะหากพิจารณาถึงคำนิยามของมาตรา 22 วรรคแรกแล้ว จะเห็นได้ว่ามีเงื่อนไขและรายละเอียดในการคุ้มครองค่อนข้างมาก ตามที่กล่าวมาแล้ว เช่น จะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างสินค้าที่มีกำเนิดในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง กับส่วนสำคัญทางด้านคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้านั้นมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น เมื่อคำนึงถึงการที่ไทยสมควรบัญญัติกฎหมายเพียงให้ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของข้อตกลง TRIPs และมาตรา 22 วรรคแรกนี้ ไม่มีผลบังคับใช้กับสมาชิก

ตลอดจนมาตรา 1 วรรคแรกในตอนท้ายของ TRIPs ที่ให้สมาชิกมีอิสระในการกำหนดวิธีที่เหมาะสมในการปฏิบัติตามบทบัญญัติตามข้อตกลงนี้ ภายในระบบและแนวปฏิบัติกฎหมายของตน ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ไทยสมควรที่จะมีนิยามศัพท์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมายรูปแบบพิเศษ เพียงแต่ควรที่จะกำหนดนิยามศัพท์ดังกล่าวนี้ โดยกล่าวถึงลักษณะของสิ่งบ่งชี้อย่างกว้าง ๆ ไม่จำเป็นต้องระบุถึงเงื่อนไขของการคุ้มครองที่มีการเชื่อมโยงโดยละเอียดนัก ทั้งนี้จะต้องกำหนดขอบเขตของคำนิยามไว้ด้วยว่ามีเงื่อนไขเป็นประการใด ซึ่งนิยามศัพท์ที่ว่านี้จะต้องครอบคลุมไปถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งหมด โดยเฉพาะการคุ้มครองเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีได้

5.2.3.3 เงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครอง

การกำหนดเงื่อนไขในการที่จะได้รับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายนี้ ก็จะต้องกำหนดถึงเพียงลักษณะเด่นของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันเป็นสาระสำคัญของผู้ที่มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองที่เหมือนเป็นการกำหนดคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ผู้ที่มีสิทธิจะได้รับการคุ้มครองอยู่ก่อนแล้ว ตลอดจนผู้ที่อยู่ในข่ายที่สามารถสร้างคุณลักษณะของสินค้าของตน เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขอันจะได้รับการคุ้มครองได้ ซึ่งเงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครองในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ ข้อตกลง TRIPs มิได้กำหนดไว้ว่า เงื่อนไขใดบ้างที่จะใช้ในการให้ความคุ้มครอง แต่โดยพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายที่บัญญัติเพื่อให้การคุ้มครองนี้ ก็จะต้องกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ อันแสดงถึงลักษณะเฉพาะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่อาจมีขึ้นจากองค์ประกอบที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ตลอดจนความเฉพาะตัวของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มนุษย์อาศัยอยู่ อันแสดงถึงลักษณะที่สำคัญของทรัพย์สินทางปัญญาที่โดยทั่วไปมักจะมีลักษณะเฉพาะตัวอยู่แล้ว

ทั้งนี้ผู้เขียนขอแยกการศึกษาถึงเงื่อนไขเพื่อใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้เป็นสองลักษณะ คือ เงื่อนไขทางด้านสาระบัญญัติและเงื่อนไขทางด้านวิธีบัญญัติ ดังนี้

ก. เงื่อนไขทางด้านสาระบัญญัติ เพื่อใช้เป็นกฎเกณฑ์ในการสร้างมาตรฐานอันเป็นคุณสมบัติของผู้ที่ประสงค์จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายว่าต้องจะเป็นตามเงื่อนไข (ด้านสาระบัญญัติ) ประการใดบ้าง ซึ่งจากการพิจารณาถึงความเหมาะสมของขอบเขตทางด้านสาระบัญญัติแล้ว ผู้เขียนขอเสนอหลักเกณฑ์ดังนี้

1. เจ้าของสิทธิ

จากการศึกษาที่พบว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้มีใช้สิทธิเฉพาะตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่จะเป็นเจ้าของสิทธิประเภทนี้ได้เพียงคนเดียว ซึ่งมีความแตกต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานอันเกิดจากสติปัญญาของตน แล้วผลงานดังกล่าวนั้นหากเป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมายก็จะได้รับการคุ้มครอง ในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้นั้น หากเป็นในกรณีของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ ในประเด็นการพิจารณาถึงการเป็นเจ้าของสิทธิในเงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครอง อาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงประเด็นการเป็นเจ้าของสิทธิ แต่ในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ผู้เขียนเห็นว่าในเมื่อเป็นสิทธิในลักษณะที่แตกต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น และมีความเฉพาะตัวของสิทธิในลักษณะนี้อย่างมาก ทั้งนี้ก็มิได้เป็นสิทธิของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะนั้น การพิจารณาถึงการเป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ ก็จะเป็นในลักษณะที่ว่า พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ในพื้นที่หนึ่ง ที่อาจมีการรวมกลุ่มกันในระหว่างผู้ผลิตในชุมชนใดชุมชนหนึ่งและได้สร้างความเฉพาะตัวอันเป็นไปตามเงื่อนไขอื่น ๆ ที่จะมีการกล่าวถึงในส่วนต่อไปก็จะเป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันจะได้รับการคุ้มครองกฎหมายได้

ในการพิจารณาถึงเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็อาจวิเคราะห์ในประเด็นที่ว่า ผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของหรือมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จะได้รับการคุ้มครองโดยจำกัดเฉพาะพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดของสินค้าหรือไม่ โดยผู้ผลิตในชุมชนดังกล่าวสามารถไปผลิตสินค้าในอีกพื้นที่หนึ่ง ในลักษณะของสาขาได้หรือไม่ เช่น ในกรณีของไข่เค็มไชยา ที่มีการผลิตขึ้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่หากว่าผู้ผลิตไข่เค็มในไชยาดังกล่าวมีความประสงค์จะไปผลิตไข่เค็มในสาขาที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ชื่อไข่เค็มที่ผลิตที่จังหวัดเชียงใหม่ว่าไข่เค็มไชยานั้น ในกรณีนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ไม่สามารถที่จะทำการผลิตและจำหน่ายไข่เค็มไชยาในพื้นที่ที่มีไข่พื้นที่ดั้งเดิมได้ เพราะไม่เป็นไปตามบทบัญญัติในส่วนของคำนิยามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีหลักว่าสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะต้องมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมของสินค้า ซึ่งในการผลิตไข่เค็มไชยา ในจังหวัดเชียงใหม่ถือได้ว่าเป็นการขัดต่อคำนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างสิ้นเชิง อีกทั้งอาจเป็นกรณีที่ทำให้ผู้บริโภคหรือสาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของไข่เค็มไชยาที่มีการผลิต ในจังหวัดเชียงใหม่ได้ แม้ว่าจะไม่เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้าต่อผู้ผลิตไข่เค็มไชยาที่ไปเปิดสาขาในจังหวัดเชียงใหม่ก็ตาม

ทั้งนี้อาจต้องพิจารณาถึงประเด็นที่ว่าเขตแดนอันเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตสินค้า ที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงชื่อพื้นที่ มีการยุบรวมไปกับพื้นที่อื่น ซึ่งก็มีความเป็นไปได้อย่างมากในการจัดพื้นที่ให้มีความเหมาะสมทางการบริหารประเทศ และการแบ่งเขตการปกครอง ตัวอย่างเช่น อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ซึ่งมีชื่อเสียงทางการผลิตน้ำบูดู และได้ใช้ชื่อน้ำบูดูเป็นชื่อสินค้าที่ผลิตว่า น้ำบูดูสาบบุรี แต่ต่อมาอำเภอสาบบุรีได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอพัฒนาใหม่ หรือในกรณีที่อำเภอสาบบุรีนี้ได้ไปรวมกับอำเภออื่นโดยพื้นที่การปกครอง และได้ใช้ชื่อตามอำเภอที่ไปรวม ซึ่งจะเห็นได้ว่าอาจมีปัญหาในเรื่องชื่อของสินค้า ที่แต่เดิมมีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ดั้งเดิม แต่ต่อมากลับมีกรณีดังกล่าวทำให้สินค้ามิได้เป็นไปตามความหมายเดิมนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าอำเภอดังกล่าวที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือยุบรวมไปกับอำเภออื่นแล้ว ยังคงมีสิทธิใช้ชื่อน้ำบูดูที่ผลิตขึ้นมา โดยใช้ชื่อเดิมน้ำบูดูสาบบุรีได้ ซึ่งในกรณีนี้ชุมชนก็ควรรวมตัวกันเพื่อมีมาตรการในการแสดงให้ผู้บริโภคโดยทั่วไปเห็นปรากฏอย่างชัดเจนว่า (ชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนดั้งเดิม แต่มีกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงชื่อหรือยุบรวมไปกับชุมชนอื่น) เป็นชุมชนที่ทุกคนทราบดีและรับรู้ถึงการเป็นเจ้าของของผู้ผลิตในชุมชนดังกล่าว เพื่อเป็นการสงวนไว้ซึ่งชื่อเดิม แม้ว่าในความเป็นจริงจะใช้ชื่อที่เปลี่ยนแปลงหรือมีการยุบรวมดังกล่าวก็ตาม เช่น ยังคงใช้ชื่อน้ำบูดูที่ผลิตว่า น้ำบูดูสาบบุรี แต่ผู้บริโภคทั่วไปก็จะทราบถึงแหล่งที่มาของสินค้า ที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ที่มีสิทธิใช้พื้นที่ดั้งเดิมได้

สุดท้ายในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ผลิตในชุมชนพื้นที่ดังกล่าวเลิกกิจการ และไม่มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ผลิตต่อไป ก็จะเป็นไปตามข้อยกเว้นของข้อตกลง TRIPs ที่จะกล่าวถึงใน ส่วนต่อไป โดยที่สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาดังกล่าวจะไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเพราะไม่มีการใช้ในพื้นที่นั้นแล้ว

2. องค์ประกอบเพื่อได้รับการคุ้มครองในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่น่าจะเป็นสาระสำคัญของเงื่อนไข ที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่ผู้ขอรับสิทธิอันจะได้รับการคุ้มครอง จะต้องคำนึงถึงว่าสินค้าภายในชุมชนของตานั้นมีองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ หรือทางด้านมนุษย์หรือไม่ ซึ่งในองค์ประกอบดังกล่าวนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรเป็นเพียงองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ที่จะได้รับการคุ้มครอง หากจะกำหนดให้สินค้าภายในชุมชนดังกล่าวต้องมีองค์ประกอบทั้งสองด้าน ก็คงจะเป็นเงื่อนไขที่เข้มงวดมากเกินไป โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิประเภทนี้ในไทยที่ไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติให้มากไปกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของการคุ้มครองดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้นในส่วนขององค์-

ประกอบอันจะเป็นเงื่อนไขที่จะได้รับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนี้ หากสินค้าในชุมชนมีองค์ประกอบในด้านหนึ่งก็สามารถจะให้ความคุ้มครองตามกฎหมายได้ ทั้งนี้องค์ประกอบดังกล่าวขอแยกการพิจารณา ดังนี้

1) องค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ (Natural Factor)

นับได้ว่าเป็นสาระสำคัญประเภทหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นความเฉพาะตัวและมีความแตกต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ทางด้านเงื่อนไขในการได้รับการคุ้มครองตลอดจนที่มาแห่งสิทธิอย่างสิ้นเชิง และหากเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น องค์ประกอบทางด้านธรรมชาตินี้ ไม่มีความจำเป็นในเงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครองแต่อย่างใด เพราะหากพิจารณาจากลักษณะขององค์ประกอบทางธรรมชาติที่ว่ามีซึ่งอาจเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่มีความเฉพาะตัวของแต่ละพื้นที่อันเป็นแหล่งผลิตสินค้า เช่น สภาพของภูมิอากาศที่มีอุณหภูมิเหมาะสมตลอดจนลักษณะของดินที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชพรรณที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าน้ำจากลำธารที่ใช้เป็นส่วนผสมของการผลิตแอลกอฮอล์ พันธุ์องุ่น ที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในชุมชนและใช้เฉพาะกับการผลิตไวน์ เป็นต้น ดังนั้นองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติดังที่กล่าวมานี้ ไม่สามารถเป็นเงื่อนไขของการได้รับความคุ้มครองของทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นได้ เพราะเป็นลักษณะเด่นที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมิได้เกิดจากการแทรกแซงโดยมนุษย์โดยตรงที่เข้ามาสร้างองค์ประกอบด้านนี้ มีแต่เพียงมนุษย์ที่นำลักษณะเด่นทางธรรมชาตินี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับสินค้าในชุมชนของตนเท่านั้น

การกำหนดให้องค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ เป็นเงื่อนไขของการที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้นั้น จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการให้ความคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ซึ่งผู้ที่ขอรับการคุ้มครองสิทธินี้ จะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขอันเป็นคุณสมบัติของสินค้าในชุมชนของตนว่ามีองค์ประกอบเช่นนี้ประการใดบ้าง เช่น ในกรณีของอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้ชื่อว่าเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงทางการทำไข่เค็ม หรือที่เรียกกันว่าไข่เค็มไชยา ซึ่งหากพิจารณาถึงไข่เค็มไชยาที่ว่ามี จะพบว่าเป็นเพราะสภาพภูมิอากาศในอำเภอไชยานี้ มีความเหมาะสมที่เอื้อต่อการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ มีอาหารบางประเภทสำหรับเปิดที่ทำให้เปิดออกไขมาแดงมากและมีเนื้อแน่น ตลอดจนถึงดินที่อยู่ในพื้นที่นี้มีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่นำมาใช้ในการห่อไข่เปิด เพื่อทำเป็นไข่เค็มดังกล่าว หรือในกรณีของต่างประเทศ เช่น วิสกี้ที่ผลิตในประเทศสกอตแลนด์ หรือที่เรียกกันว่า สก๊อตวิสกี้ (Scotch Whiskies) นั้น จะเห็นได้ว่า กรรมวิธีในการผลิตวิสกี้จำเป็นต้องมีส่วนผลสมที่สำคัญคือต้องใช้น้ำจาก

ทะเลสาบในประเทศสกอตแลนด์ ซึ่งน้ำที่ใช้ผลิตวิสกี้ี้จะมีลักษณะเฉพาะตัวมาก คือ เป็นน้ำในลำธารที่ผ่านมาจากท้องทุ่ง มีการซึมซับถ่านหินลักษณะอ่อน น้ำดังกล่าวจึงดูดซับสีของถ่านหินออกมาเป็นสีเหลืองหรือสีน้ำตาล ซึ่งจากกรณีตัวอย่างดังกล่าวมาแล้วทั้งในไทยและต่างประเทศที่ถือเป็นองค์ประกอบทางธรรมชาติของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว และมีความผูกพันต่อสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และเป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งของการที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เกี่ยวกับการคุ้มครองในส่วนขององค์ประกอบทางด้านธรรมชาตินี้ ผู้เขียนขอเสนอความคิดว่าควรอย่างยิ่งที่ผู้มีสิทธิในพื้นที่ที่จะต้องนำเอกลักษณ์เฉพาะทางด้านธรรมชาติดังกล่าวนี้ มายื่นคำขอรับสิทธิโดยแสดงรายละเอียด พร้อมกับจดทะเบียนสิทธิ (ดังจะกล่าวในส่วนต่อไป) กับเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมาย เพื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบดังกล่าวว่าเป็นไปตามเงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่

2) องค์ประกอบทางด้านมนุษย์ (Human factor)

เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งของเงื่อนไขในการได้รับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งองค์ประกอบทางด้านมนุษย์นี้มีลักษณะที่ค่อนข้างจะชัดเจน และมีมิติของการเป็นเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามากกว่าองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ กล่าวคือ เป็นองค์ประกอบที่เกิดจากการแทรกแซงของมนุษย์ ในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่เกิดจากสติปัญญา ความสามารถของมนุษย์ ในการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะของสินค้าในชุมชน โดยในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย เช่น ที่เกาะยอ จังหวัดสงขลา ที่มีสินค้าอันมีชื่อเสียง โดยใช้ชื่อว่าผ้าทอเกาะยอ นั้นเกิดจากกรรมวิธีในการทอผ้าของชาวบ้านในเกาะยอที่สามารถคงเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันเป็นที่ยอมรับว่ามีคุณภาพและชื่อเสียงที่ดี หรือที่อำเภอด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ที่มีชื่อเสียงทางการผลิตเครื่องปั้นดินเผา เช่นกัน หรือในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่างประเทศ เช่น นาฬิกาสวิส (Swiss watch) ที่เป็นที่รู้จักกันดีว่าชาวสวิสมีความชำนาญ และความสามารถพิเศษในการผลิตนาฬิกา (โดยเฉพาะนาฬิกาที่ใช้ระบบเคลื่อนไหวด้วยระบบจักรกล) ที่มีความสวยงาม และที่สำคัญก็คือมีความเที่ยงตรงสูง ดังกล่าวมานี้ถือเป็นองค์ประกอบทางด้านมนุษย์ ที่เป็นเงื่อนไขส่วนหนึ่งที่จะได้รับการคุ้มครอง

ในการพิจารณาถึงการขอรับสิทธิในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามองค์ประกอบทางด้านมนุษย์นี้ ก็คงเช่นเดียวกับในกรณีขององค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ ที่ชุมชนผู้ขอรับ

สิทธิจะต้องมีหน้าที่ในการแสดงรายละเอียดอันเป็นองค์ประกอบดังกล่าวที่ใช้ผลิตสินค้า ประกอบกับการยื่นคำขอจดทะเบียน เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาคำขอรับสิทธิดังกล่าวว่าเป็นไปตามองค์ประกอบทางด้านมนุษย์อันเป็นเงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่ หากเป็นไปตามเงื่อนไขที่ว่าแล้วก็จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

ข. เงื่อนไขทางวิธีสบัญญัติ

เรียกได้ว่าเป็นแบบที่ใช้ในการกำหนดถึงผู้เป็นเจ้าของสิทธิและก็เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งของการที่จะได้รับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเงื่อนไขทางวิธีสบัญญัตินี้ได้แก่การจดทะเบียน (Registration) ไว้กับหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อเป็นการรับรองถึงสิทธิของบุคคลหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งในการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่สามารถใช้อ้างต่อผู้อื่นได้

หากพิจารณาถึงการคุ้มครองในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นของไทย จะพบว่าทั้งเครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร และลิขสิทธิ์ ต่างก็มีหลักเกณฑ์การจดทะเบียนอันเป็นเงื่อนไขทางวิธีสบัญญัติด้วยเช่นกัน มีเพียงลิขสิทธิ์เท่านั้นที่มีได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการได้รับการคุ้มครองโดยวิธีการจดทะเบียนไว้ (ซึ่งโดยหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย งานอันมีลิขสิทธิ์ใด แม้มิได้มีการจดทะเบียนก็ได้รับการคุ้มครองด้วยเช่นกัน) ส่วนกฎหมายสิทธิบัตรนั้น สิทธิบัตรจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายต่อเมื่อได้รับการจดทะเบียนและออกสิทธิบัตรให้ผู้ยื่นขอรับสิทธิและในกฎหมายเครื่องหมายการค้าด้านนี้ การจดทะเบียนจะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่สามารถนำคดีมาขึ้นศาลเพื่อป้องกันหรือสามารถเรียกค่าเสียหายได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทย จะให้ความสำคัญกับการจดทะเบียนอันเป็นเงื่อนไขทางวิธีสบัญญัติ ที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างมาก ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกำหนดถึงสิทธิของผู้เป็นเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวเป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นถึงความสำคัญของการจดทะเบียนดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว จะเห็นได้ว่าแม้ตามพันธกรณีของข้อตกลง TRIPs จะมีได้กำหนดให้สมาชิกต้องมีพันธกรณีในการให้การจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าระบบการจดทะเบียนดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของไทย ตลอดจนต่างประเทศด้วย เพราะเป็นเสมือนการคุ้มครองที่มีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นการควบคุมในทางทะเบียนให้อยู่ภายใต้กรอบหรือแบบวิธีในทางกฎหมาย

5.2.3.4 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ก. การยื่นคำขอรับสิทธิโดยการจดทะเบียน

จากที่กล่าวมาแล้วที่ระบบกฎหมายที่ใช้คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของไทย ตลอดจนความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะใช้เงื่อนไขทางวิธีสบัญญัติโดยการจดทะเบียนเพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งในส่วนของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ผู้ต้องการจะได้รับการคุ้มครองที่จะต้องยื่นคำขอรับสิทธิโดยการจดทะเบียนนี้ ผู้ที่จะขอรับสิทธิจะต้องแสดงคุณสมบัติที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครอง โดยเฉพาะเงื่อนไขทางด้านสาระบัญญัติ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วเสียก่อนจึงจะได้รับการคุ้มครอง และในกรณีของเจ้าของสิทธิที่เป็นชุมชนพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ได้ผลิตสินค้าขึ้นมาภายใต้ชื่อของชุมชน และมีคุณสมบัติเป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าวนี้ ก็สามารถที่จะรวมกลุ่มโดยการจัดตั้งขึ้นมา เป็นสมาคมทางการค้าโดยกำหนดชื่อของสมาคม เช่น สมาคมผู้ผลิตครกหินอ่างศิลา (จังหวัดชลบุรี) ซึ่งการกำหนดชื่อของสมาคมดังกล่าวนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชนดังกล่าว เพราะนอกจากจะเป็นการแสดงถึงความเป็นเจ้าของสิทธิเฉพาะตัวของชุมชนพื้นที่ ในการป้องกันมิให้ ผู้หนึ่งผู้ใดที่ประสงค์จะใช้ชื่อดังกล่าวกับสินค้าของตน โดยที่ไม่มีสิทธิเพราะมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ หรือมิได้มีความข้องเกี่ยวกับสมาคมทางการค้าดังกล่าว และที่สำคัญที่หากสมาคมยื่นคำขอรับสิทธิโดยการจดทะเบียนชื่อของสินค้า ภายในชุมชนดังกล่าว สินค้าในชุมชนก็จะได้รับคุ้มครองตามกฎหมายด้วย

แต่ทั้งนี้จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ในส่วนของพันธกรณีตามข้อตกลง TRIPs ที่มีบทบัญญัติในการป้องกันการใช้ชื่อสามัญ (generic name) กับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่จะมีข้อยกเว้นในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่วันนี้ได้กลายเป็นชื่อสามัญของสินค้าที่อยู่ก่อนที่ข้อตกลงนี้จะมีผลบังคับต่อประเทศสมาชิก ซึ่งถือว่าชื่อสามัญสำหรับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว จะไม่ให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด ในผลของบทบัญญัติดังกล่าวนี้ ก็สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดบทบัญญัติไว้เพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกฎหมายไทย ในส่วนของการจดทะเบียนสิทธิที่ว่าหากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้กลายเป็นชื่อสามัญไปแล้วก่อนที่มีข้อตกลง TRIPs ดังกล่าว ก็ไม่มีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับสิทธิโดยการจดทะเบียนได้ อันถือได้ว่าไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไทย เช่นในกรณีของ ใส่กรอกอีสาน ที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นชื่อที่กลายเป็นชื่อสามัญไปแล้ว โดยที่สาธารณชนทั่วไปเข้าใจว่าใส่กรอกอีสานเป็นชื่อของ ใส่กรอกประเภทหนึ่ง ที่ถือเป็นชื่อที่ใช้เรียกกันทั่วไป มิได้บ่งชี้ว่าจะต้องผลิตขึ้นที่ภาคอีสานต่อไป

แล้ว ซึ่งในปัจจุบันได้กรอกอีสานนี้ก็มีผลผลิตเพื่อจำหน่ายกันทั่วประเทศ และก็ไม่สามารถได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยการจดทะเบียนสิทธิได้อีกต่อไปแล้ว แม้จะถือได้ว่าได้กรอกอีสานเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ตาม

ข. สิทธิของผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า

ในส่วนนี้ นอกจากจะเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้จดทะเบียนไว้ตามกฎหมายแล้ว ยังเป็นมาตรการในการป้องกันการใช้ในลักษณะใด ๆ ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันเป็นการแสดงถึงแหล่งกำเนิดอันเป็นเท็จในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดของสินค้า กับการใช้ในลักษณะใดที่ก่อให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตามที่เคยได้กล่าวมาแล้วอีกด้วย ซึ่งถือได้ว่ามาตรการอันเป็นพันธกรณีหลักของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามมาตรา 22 วรรค 2 (a) และ (b) ตามที่กล่าวมาแล้ว ที่กำหนดให้สมาชิกจะต้องกำหนดวิธีการทางกฎหมาย (Legal means) สำหรับผู้มีส่วนได้เสียในการมีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ผลิตดังกล่าวอยู่แล้ว ในบทบัญญัติ ข. นี้จึงเป็นการให้สิทธิแก่สมาคมในชุมชนที่จะป้องกันการกระทำดังกล่าว โดยอาจมีอำนาจหน้าที่ป้องกันปราบปรามที่อาจจะต้องคอยสอดส่องดูแล ตรวจสอบ และติดตามผลการใช้ที่ไม่ถูกต้องดังกล่าว ภายในขอบเขตของการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ผลิตตามมาตรา 22 วรรค 2 (a) และ (b) ดังกล่าว และหากว่าสมาคมที่ว่ามีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ก็สามารถที่จะใช้สิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย ตลอดจนฟ้องในทางแพ่งและทางอาญาได้เลย หรือหากมิได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ก็อาจร้องขอต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเพื่อดำเนินการตามมาตรการที่เป็นบทกำหนดโทษ ดังที่ผู้เขียนจะกล่าวในส่วนต่อไปได้ นอกเหนือไปจากการมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการคุ้มครองโดยการจดทะเบียนไว้ได้

นอกจากสิทธิที่เป็นพันธกรณีตามมาตรา 22 วรรค 2 (a) และ (b) ของข้อตกลง TRIPs ดังกล่าวแล้ว ในมาตราเดียวกัน วรรค 3 และพร้อมกันนั้นวรรค 4 ยังได้กำหนดให้สิทธิแก่ผู้มีส่วนได้เสียในการร้องขอ เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าซึ่งมีหรือประกอบไปกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในดินแดนตามที่ระบุไว้ และการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเครื่องหมายการค้า เป็นไปในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิด เกี่ยวกับสถานที่อันเป็นแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้านั้น รูปแบบของกฎหมายไทยก็ควรอย่างยิ่งที่จะมีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับมาตรา 22 วรรค 3 ขึ้นมา เพื่อรองรับสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียไว้ (หากมี

การร้องขอขึ้นมาจากผู้ที่อยู่ในเงื่อนไขที่สินค้าของตนสามารถได้รับการคุ้มครอง) ซึ่งการคุ้มครองสิทธิในส่วนนี้ ก็มีความจำเป็นที่จะกล่าวรวมไปถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเครื่องหมายการค้า โดยอาจจะให้บทบัญญัติในส่วนนี้อยู่ภายใต้มาตรา 22 วรรค 2 (a) ได้ เพราะเป็นบทบัญญัติที่ใช้ป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดเช่นกัน และนอกจากนี้ก็อาจมีการบัญญัติหลักเกณฑ์ที่รวมไปถึง การป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แม้ว่าจะเป็นจริงตามความหมายของตัวอักษรในเรื่องดินแดน ภูมิภาค หรือท้องถิ่นที่สินค้านั้นมีแหล่งกำเนิด แต่แสดงให้เห็นว่าสาธารณชนสับสนหลงผิดว่า สินค้ามีแหล่งกำเนิดมาจากดินแดนอีกดินแดนหนึ่งตามมาตรา 22 วรรค 4 ของ TRIPs ที่เป็นเสมือนบทบัญญัติที่ใช้อุดช่องว่างในกรณีที่ผู้ใดจะอ้างว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีชื่อที่เหมือนกัน (เป็นจริงตามความหมายของตัวอักษร) อันอยู่ภายใต้มาตรา 22 วรรค 2 (a) ดังกล่าวด้วยเช่นกัน

5.2.3.5 การคุ้มครองเพิ่มเติมสำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในผลิตภัณฑ์ประเภทไวน์และสุรา

เมื่อก้าวถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว กฎหมายไทยอาจมีความเกี่ยวข้องและมีบางบทบัญญัติของกฎหมายที่อาจสอดคล้องกับแนวคิดในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ แต่ในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุรานี้ อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่ใหม่มากสำหรับไทย ทั้งไม่เคยมีกฎหมายไทยหรือแม้กระทั่งแนวคิดที่จะให้ความคุ้มครองในส่วนนี้เลย แต่จากการที่ไทยจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ว่าด้วยการคุ้มครองในส่วนนี้ด้วย เพื่อให้เป็นไปตามพันธ-กรณีที่ไทยเป็นสมาชิกของ WTO แม้ว่าไทยจะไม่มีความพร้อม ตลอดจนไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองในส่วนนี้แต่อย่างใด (จากที่กล่าวมาแล้วว่าการคุ้มครองนี้เป็นบทบัญญัติที่ประเทศในยุโรปซึ่งมีผลประโยชน์อย่างมหาศาลต่อการคุ้มครองสิทธิประเภทนี้ จึงได้มีการผลักดันให้มีบทบัญญัติในส่วนนี้ด้วย) ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนขอเสนอแนวคิดว่า ในเมื่อไทยไม่สามารถได้รับผลประโยชน์จากการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุราเท่าใดนัก รูปแบบของกฎหมายไทยจึงควรบัญญัติไว้เพื่อเพียงให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำ (Minimum Standard) ตามมาตรา 1 ของ TRIPs ดังกล่าวที่การอนุวัติการในกฎหมายคุ้มครองไวน์และสุราของไทย ควรมีผลใช้บังคับเพียงเท่าที่มาตรา 23 กำหนดไว้เท่านั้น ไม่ควรที่จะมีบทบัญญัติที่ขยายการคุ้มครองออกไปอีก ซึ่งในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุรานี้ จากที่ได้กล่าวมาแล้วที่หากกล่าวถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น จะไม่หมายความรวมไปถึงไวน์และสุราแต่อย่างใด นั้น ก็มีความจำเป็นที่จะต้องแยกการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ส่วนนี้ออกจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเป็นบทบัญญัติเพิ่มเติมเพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุรา

การคุ้มครองเพิ่มเติมนี้ก็เช่นเดียวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในผลิตภัณฑ์ทั่ว ๆ ไปที่มีใช้ไวน์และสุรา ที่เจ้าของสิทธินั้นจะต้องเป็นชุมชนพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งผลิตไวน์หรือสุรา มีลักษณะที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครอง และในการคุ้มครองในส่วนนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องจดทะเบียนสิทธิดังเช่น การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยเช่นกัน เพราะเป็นการแสดงถึงความเป็นเจ้าของสิทธิเพื่อให้เกิดความชัดเจน อีกทั้งในมาตรา 23 วรรคท้าย ที่จะต้องมีการเจรจาในคณะมนตรี TRIPs เกี่ยวกับการจัดตั้งระบบพหุภาคีในการแจ้งให้ทราบ และการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์ อันจะมีสิทธิได้รับการคุ้มครองในสมาชิกที่เข้าร่วมในระบบนี้ ซึ่งสมควรอย่างยิ่งที่ไทยจะต้องมีระบบการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์หรือสุรา เพื่อเตรียมพร้อมและรองรับกับการเข้าร่วมในระบบการจดทะเบียน ภายใต้การเจรจาในคณะมนตรี TRIPs ที่จะเกิดขึ้นในโอกาสต่อไปด้วยเช่นกัน เพราะเป็นการแสดงถึงความเป็นเจ้าของสิทธิ เพื่อให้เกิดความชัดเจนตลอดจนในบทบัญญัติของมาตรา 23 วรรค 2 ของการคุ้มครองเพิ่มเติมนี้ ดังที่จะกล่าวต่อไป

ในมาตรา 23 วรรคแรก เป็นบทบัญญัติที่บังคับให้สมาชิกกำหนดวิธีการทางกฎหมาย (Legal means) ในการป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์ ที่มีได้มีแหล่งกำเนิดจากสถานที่ตามที่ระบุไว้ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ระบุไว้และรวมไปถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสุรา สำหรับสุราที่มีได้มีแหล่งกำเนิดจากสถานที่ตามที่ระบุไว้ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แสดงไว้ และแม้ว่าจะได้ระบุที่มาของสินค้าดังกล่าวไว้ หรือเป็นการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในคำแปล หรือมีการพ่วงท้ายด้วยคำว่า “ ชนิด ” “ ประเภท ” “ แบบ ” “ การเลียนแบบ ” หรือคำที่มีลักษณะที่คล้ายกันก็ตาม (หรือเป็นบทบัญญัติที่ห้ามการใช้ชื่อกิ่งสามัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว) ซึ่งจะเห็นได้ว่าในมาตรา 23 วรรคแรก ตามพันธกรณีมีบทบัญญัติในการป้องกันการกลายเป็นชื่อกิ่งสามัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไวน์และสุรา ที่สมาชิกจำต้องมีหลักเกณฑ์ที่สอดคล้อง และการกำหนดรูปแบบของกฎหมายไทยก็จะต้องบัญญัติการคุ้มครองในส่วนนี้ด้วยเช่นกัน เพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีดังกล่าวด้วย ซึ่งตามความเห็นของผู้เขียนแล้วนั้น แม้ว่าบทบัญญัติที่ใช้ห้ามหรือป้องกันการใช้ชื่อกิ่งสามัญนี้ จะเป็นเรื่องใหม่ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ฯ) จะมีได้เคยบัญญัติไว้ก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุรา ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่ไทยจะต้องปรับแนวความคิดของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาให้สอดคล้องและเป็นไปตามพันธกรณีดังกล่าว แต่ทั้งนี้ไทยก็สามารถกำหนดข้อยกเว้นของการคุ้มครองตามพันธกรณีในส่วนนี้ได้ หากว่าเป็นไปตามมาตรา 24 วรรค 6 ของข้อตกลง TRIPs คือการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศสมาชิกในสินค้าหรือบริการ โดย

ที่สิ่งบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องนั้นเหมือนกับคำที่โดยประเพณีแล้วเป็นชื่อสามัญในประเทศหนึ่งประเทศใดก็สามารถใช้ชื่อสามัญในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวได้ ซึ่งไทยก็คงจะต้องพิจารณาถึงข้อยกเว้นในกรณีนี้ต่อไป (หากมีการอ้างข้อยกเว้นในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นชื่อสามัญได้) อย่างไรก็ตามในการคุ้มครองตามมาตรา 23 วรรคแรกนี้ ก็สมควรอย่างยิ่งที่เจ้าของสิทธิที่อาจได้รับการคุ้มครองนี้ จะต้องจดทะเบียนไว้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เป็นไปตามการกำหนดถึงขอบเขตผู้มีสิทธิใช้ในการป้องกันดังกล่าว เพื่อให้การควบคุมป้องกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา 23 วรรค 2 ที่ต้องมีบทบัญญัติไว้เพื่อรองรับสิทธิในการร้องขอของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในไวน์ ซึ่งมีหรือประกอบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึงไวน์ หรือในสุรา ที่ประกอบไปด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสุรา ที่หากว่าไวน์หรือสุราที่ว่า มิได้มีแหล่งกำเนิดจริงตามที่แสดงไว้ อันเป็นเหตุผลจากที่ได้กล่าวมาแล้วที่จำเป็นต้องให้มีการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุราด้วย เพื่อเป็นการรองรับสถานะหรือสิทธิของเจ้าของตลอดจนหากว่าผู้ยื่นคำขอรับสิทธิโดยการจดทะเบียน ใช้สิทธิโดยไม่เป็นไปตามมาตรา 23 วรรค 2 นี้ ก็อาจถูกปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนได้ ในส่วนนี้แม้ว่าจะเป็นการรองรับสิทธิการจดทะเบียนเหมือนดังเช่น มาตรา 22 วรรค 3 แต่ในมาตรานี้เป็นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุรา ที่ควรจะมีบทบัญญัติคุ้มครองเพิ่มเติม ดังกล่าวนี้นี้ที่แยกออกจากการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าทั่วไป ที่มีไวน์และสุรา และในรายละเอียดของการให้ความคุ้มครองก็เช่นเดียวกับข้อพิจารณาตามมาตรา 22 วรรค 3 ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ส่วนในมาตรา 23 วรรค 3 เป็นพันธกรณีที่ให้สมาชิกกำหนดเงื่อนไขที่สามารถปฏิบัติได้ อันเป็นการแยกความแตกต่างของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์ที่เหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกัน ซึ่งจะเป็นไปภายใต้บังคับของมาตรา 22 วรรค 4 ที่หากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์ดังกล่าวทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์ที่เหมือนกัน แต่กลับมีความหมายที่แตกต่างนี้ก็เป็นข้อห้ามในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์ดังกล่าวด้วย ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการทำให้ผู้ผลิตที่เกี่ยวข้องได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และไม่ทำให้ผู้บริโภคหลงผิด ซึ่งในบทบัญญัติของมาตรา 23 วรรค 3 นี้ ก็เช่นเดียวกับมาตรา 23 วรรค 2 ที่ควรจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติที่ใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุรา

ในมาตรา 23 (4) เป็นเรื่องสำคัญยิ่งของการคุ้มครองผลิตภัณฑ์ไวน์และสุรา โดยคณะกรรมการ TRIPs จะมีบทบาทต่อไปในอนาคต เพื่อสร้างระบบจดทะเบียนระหว่างประเทศขึ้น สำหรับ

สินค้าประเภทนี้ ฉะนั้นในการพิจารณาเรื่องรูปแบบของกฎหมายที่จะใช้คุ้มครองเพิ่มเติมไวน์และสุรานี้ ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุรา เพื่อรองรับกับระบบการจดทะเบียนระหว่างประเทศของไวน์และสุรา ที่ถือเป็นพันธกรณีตามมาตรา 23 (4) นี้ด้วย

5.2.3.6 ขอบเขตของการให้ความคุ้มครอง

จะเป็นการพิจารณาถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตาม (4) รวมไปถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุราตาม (5) ด้วย

หากจะพิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามหลักเกณฑ์ทั่ว ๆ ไป จะพบว่ามิชอบเขตในการคุ้มครองค่อนข้างกว้าง ซึ่งนอกจากจะมีสิทธิใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะเป็นเจ้าของสิทธิแล้ว ยังสามารถโอน อนุญาตให้ใช้สิทธิ หรือให้ประโยชน์อื่น ๆ แก่ผู้อื่นได้ การคุ้มครองสิทธิดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าเป็นสิทธิของเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งแตกต่างจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังที่กล่าวมาแล้วที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มิได้มีผู้ใดถือสิทธิแต่เพียงผู้เดียว เจ้าของสิทธิหรือผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น คือ บุคคลในชุมชนพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มีการผลิตสินค้าที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครองในฐานะที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งอาจมีเป็นจำนวนนับร้อยหรือพันได้ ฉะนั้นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้จึงเป็นเสมือนทรัพย์สินหรือภูมิปัญญาของแต่ละชุมชน หรืออาจเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชนที่มีความแตกต่างกันไป ซึ่งถือเป็นสิทธิเฉพาะตัวโดยแท้จริงของชุมชน อันไม่สามารถโอน มอบ หรืออนุญาตให้ผู้อื่นผู้ใดที่อยู่ต่างชุมชนใช้สิทธิได้ ดังนั้นขอบเขตของการให้ความคุ้มครองของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้จึงถูกจำกัดลงด้วยความเฉพาะตัวในสิทธิประเภทนี้โดยสิ้นเชิง

ในการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้จะต้องถูกจำกัดขอบเขตของการให้ความคุ้มครองลงโดยที่เจ้าของสิทธิที่เป็นชุมชนดังกล่าว ไม่สามารถที่จะจำหน่าย จ่าย โอน อนุญาตให้ใช้สิทธิหรือการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ เพราะสิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิเฉพาะตัวของชุมชนหรือท้องถิ่น ที่หากจะมีการโอนสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไป เช่น ไร่ส้มไชยา ซึ่งผู้รับโอนหรือใช้สิทธิที่มีได้อยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอไชยา แต่กลับมาใช้ชื่อไร่ส้มว่าเป็นไร่ส้มไชยา ก็ถือว่าเป็นการใช้ที่ไม่ถูกต้อง

5.2.3.7 ระยะเวลาการคุ้มครอง

ตามหลักเกณฑ์โดยทั่วไปของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา จะกำหนดอายุแห่งการคุ้มครองสิทธิเอาไว้ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของอนุสัญญาระหว่างประเทศ ตลอดจนแนวความคิดที่ว่าควรจำกัดสิทธิของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาไว้ ในระยะเวลาหนึ่งที่เจ้าของสามารถแสวงหาผลประโยชน์อันจะพึงได้รับตามสมควร และหลังจากนั้นทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวนี้อาจต้องตกเป็นสมบัติหรือทรัพย์สินของสาธารณชน ที่ทุกคนสามารถใช้ทรัพย์สินทางปัญญาได้ (ในกรณีของลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร) แต่ในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีลักษณะของการให้ความคุ้มครองใกล้เคียงกับเครื่องหมายการค้ามากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร ซึ่งระยะเวลาการคุ้มครองเครื่องหมายการค้ามิได้มีการกำหนดไว้แต่อย่างใด แต่จะเป็นไปในลักษณะที่การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นมีอายุสิบปีนับแต่วันจดทะเบียนตามมาตรา 42 และสามารถต่ออายุได้ตลอดตามมาตรา 53 วรรคแรก

ในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีการคุ้มครองโดยการจดทะเบียน เช่นเดียวกับเครื่องหมายการค้า ซึ่งก็อาจใช้หลักเกณฑ์ของการให้การคุ้มครองโดยถือตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายเครื่องหมายการค้าได้ เพราะหากพิจารณาถึงลักษณะแห่งสิทธิของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว จะเห็นได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเสมือนการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ในทางการค้า โดยเฉพาะสินค้าที่ใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวที่เป็นชื่อของชุมชนใดชุมชนหนึ่งนั้น ก็มีลักษณะที่ใช้ติดกับแหล่งพื้นที่ดังกล่าวอันไม่อาจแยกออกจากกันได้ และไม่น่าจะมีการกำหนดระยะเวลาการคุ้มครองไว้แต่อย่างใด เพราะถือเป็นชื่ออันเป็นทรัพย์สินสมบัติของชุมชน ที่หากกรณีมีการพิจารณาถึงการกำหนดระยะเวลาในการคุ้มครองไว้แล้ว หากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หมดอายุการคุ้มครองแล้ว การที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะตกเป็นสาธารณสมบัติ (หรืออาจเรียกได้เป็นชื่อสามัญ) ที่สาธารณชนสามารถใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เคยได้รับการคุ้มครองโดยเสรี โดยที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มิได้เข้าลักษณะที่เป็นชื่อสามัญก็จะไม่เป็นธรรมอย่างยิ่งต่อชุมชนดังกล่าวที่เป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กฎหมายที่ใช้ในการป้องกันการกลายสภาพเป็นชื่อสามัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

5.2.3.8 การละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

จะเป็นการแจกแจงลักษณะของการกระทำของผู้อื่นที่ถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิดังกล่าว ซึ่งโดยพื้นฐานก็คือ การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยที่ไม่มีสิทธิรวมไปถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผู้อื่น โดยถือตามหลักของสิทธิของเจ้าของสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่หากว่าผู้ใดที่มีได้อยู่ในคุณสมบัติหรือเงื่อนไขที่สามารถ

ได้รับการคุ้มครองแล้วนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้กับสินค้าของตนก็ถือได้ว่าเป็นการละเมิด ข้อพิจารณาในส่วนของ การละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถือเป็นประเด็นหลักของการละเมิดสิทธิก็คือการกระทำอันมีลักษณะที่เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า ตลอดจนการกระทำที่ทำให้สาธารณชนหรือผู้บริโภคสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาอันแท้จริงของสินค้าซึ่งในการนี้จะเป็นเสมือนสิทธิของเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องมีสิทธิและหน้าที่ในการตรวจสอบดูแล ดังที่กล่าวมาแล้วถึงการกระทำของผู้ใดที่มีลักษณะดังกล่าว อันจะถือเป็นการละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชุมชนพื้นที่ที่เป็นเจ้าของด้วย

5.2.3.9 ข้อยกเว้นการคุ้มครองและการเจรจาระหว่างประเทศ

ตามพันธกรณีมาตรา 24 ซึ่งจะมีเพียงบางส่วนที่จะต้องนำมาใช้เป็นข้อยกเว้นในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3) ที่ไทยจะต้องมีบทยกเว้นในการคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ ดังนี้

I ในกรณีของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างต่อเนื่อง และคล้ายกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสมาชิกอื่น ในไวน์หรือสุรา ภายในดินแดนของสมาชิกไม่น้อยกว่า 10 ปี (ก่อนวันที่ 15 พ.ย.1994) หรือได้ใช้โดยสุจริตก่อนวันดังกล่าว หรือ

II การใช้ชื่อสามัญ ที่เป็นเหมือนกับคำที่โดยประเพณีของประเทศสมาชิกผู้ใช้เป็นชื่อสามัญของประเทศดังกล่าว ที่สามารถใช้ได้

III สามารถจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้โดยสุจริต ในประเทศที่ได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยสามารถใช้กฎหมายเครื่องหมายการค้าได้ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าจะต้องมีการดำเนินการจดทะเบียน หรือได้มาซึ่งสิทธิดังกล่าว ก่อนวันใช้ข้อบังคับของข้อตกลงนี้ หรือก่อนที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะได้รับการคุ้มครองในประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิด

IV สามารถใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้โดยเป็นการใช้ในวิถีทางการค้า ชื่อของบุคคลที่มา ก่อนในทางธุรกิจ เว้นแต่กรณีการใช้ชื่อดังกล่าว มีลักษณะที่ทำให้สามารถสับสนหลงผิด

V สามารถใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ได้รับการคุ้มครอง หรือสิ้นสุดที่จะได้รับการคุ้มครองในประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว ไม่มีการใช้แล้วในประเทศนั้น

5.2.3.10 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของคนต่างชาติ

ถือเป็นหลักเกณฑ์สากลของการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ที่ในแต่ละประเทศซึ่งเป็นภาคี (สมาชิก) ของอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่จะต้องมีบทบัญญัติกฎหมายที่อันนอกจากจะคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นไปตามมาตรฐานของอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวแล้ว ยังจะต้องให้การคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของคนต่างชาติ โดยเฉพาะประเทศที่เป็นสมาชิกด้วย ซึ่งในการบัญญัติกฎหมายให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนั้น ภายใต้อัตนตลวงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือข้อตกลง TRIPs ก็ได้มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้สมาชิกให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทาง-ปัญญา ในการปฏิบัติที่ไม่ด้อยไปกว่าการให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแก่คนชาติในประเทศของตนเอง หรือที่เรียกว่า หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) ตลอดจนในมาตรา 4 ที่กำหนดให้สมาชิกให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแก่คนชาติของประเทศอื่นทุกประเทศโดยเท่าเทียมกัน โดยทันทีและไม่มีเงื่อนไข หรือที่เรียกว่าหลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

ทั้งสองหลักเกณฑ์ดังกล่าวถือเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา หรือคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่คนต่างชาติ ซึ่งในการบัญญัติหลักเกณฑ์เพื่อให้การคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของคนต่างชาติด้วย อีกทั้งต้องให้การคุ้มครองแก่คนต่างชาติในทุกประเทศโดยเท่าเทียมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์พื้นฐานของข้อตกลง TRIPs ดังกล่าว แต่ทั้งนี้ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของคนต่างชาติ ที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไทยนั้น ก็จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครองของไทย ตามที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งในกรณีนี้ก็ไม่น่าจะเป็นปัญหาหรืออุปสรรคแต่ประการใด เพราะเงื่อนไขที่จะได้รับคุ้มครองดังกล่าวของไทย ก่อนข้างจะเปิดกว้างและมีได้วางข้อกำหนดที่มากกว่ามาตรฐานขั้นต่ำแต่อย่างใด

5.2.3.11 สภาพบังคับ

ถือเป็นการดำเนินการแก่ผู้ละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามลักษณะดังกล่าว ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรมิสภาพบังคับแก่ผู้กระทำการละเมิดดังกล่าวในทางแพ่งเพียงอย่างเดียว ซึ่งทั้งนี้ที่ผู้เขียนเห็นว่ามิสมควรมิสภาพบังคับอันเป็นบทกำหนดโทษแก่ผู้กระทำการละเมิดนี้ในทางอาญา ก็เพราะว่าทั้งข้อตกลง TRIPs และ WIPO มิได้มีการกำหนดให้ประเทศสมาชิกใช้มาตรการทางอาญาแก่ผู้ละเมิดสิทธิในลักษณะนี้แต่อย่างใด และเมื่อพิจารณาจากมาตรการทางอาญาแล้วจะ

เห็นได้ว่ามาตรการทางอาญาเป็นเพียงเครื่องมือของรัฐเพื่อบังคับใช้ให้การคุ้มครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น ซึ่งอาจจะมีปัญหาได้ในเรื่องของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ควรจะมีหน้าที่หลักในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎรมากกว่าในการมีมาตรการทางแพ่งเพียงอย่างเดียว โดยที่กำหนดให้ผู้เสียหายที่อาจเป็นผู้ผลิตรายเดียวหรือสมาคมผู้ผลิตที่รวมตัวกันเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อฟ้องร้องผู้กระทำการละเมิดได้โดยตรง ทั้งนี้สภาพบังคับภายใต้กฎหมายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนี้ ก็ควรที่จะต้องกำหนดค่าปรับที่ค่อนข้างสูงมากโดยอาจชำระให้แก่ผู้เสียหายด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเป็นแรงจูงใจในการดำเนินการต่อผู้กระทำละเมิด